

ROMANO

CARTA PAULOBA ƁAÐA DJABARÃ

ROMANEBEMA ITEA

Poa 56are Pauloba nañ cartada djabarã Roma purudebema itea ɓasia. Roma purudaa wãé ɓada bẽrã cartara ɓasia idjidebemada cawadamãrẽa. Jerusaleñnaa wãi naëna Corinto purudeba dia-buesica ɓla (Hecho 20:1-3).

Roma purude djabarã judiorãda, judiorãé sida baraasia. Judiorãba Ācõrẽba Moisea diada leyra ẽpẽ panabadjidaa bariblrljudiorãéba ẽpẽnaca basia. Mañ bẽrã Pauloba nañ cricha dromada Romano 1:16-17de ɓasia: “Mãra peracaa bedea bia Jesucritodebemada jaradai carea, mañ bedea ïjâbldara Ācõrẽba idji ɬblaðeba jüma ẽdrl edabari bẽrã; judiorãda, judiorãé sida. Mañ bedea biadeba Ācõrẽba cawabi ɓla sãwã ẽberãrära jipa unubarida. Jesucritoda ïjäsira mäwã unubaria.”

Pauloba naärã ɓasia judiorãba, judiorãé bida cadjirua obada carea Ācõrẽba cawa oida (1:18deba aba 3:20daa). Mañare ɓasia Ācõrẽba idji biadeba Jesucrito ïjâbldarã jipa unu ɓldebemada (3:21neba aba 5:21naa). Mañare ɓasia Ācõrẽba Jesucrito ïjã beara idji Jauredeba ara idji itea bia ɓlbarida (6:1neba aba 8:39daa). Mañare ɓasia zocãrä judiorãba Jesucritora ïjânaë panlmïna ewari aba ïjänida (9:1neba aba 11:36daa). Mañare ɓasia sãwã dadjirãra jipa nñbadida panlda (12:1neba aba 15:13daa). Jirñare ɓasia España

druadaa wāi naēna djabarā Romanebemada aclde wā quīrīā bāda (15:14-28). Pauloba jīrūare bādara 16:1-27de bāa.

Nañ carta de Pauloba naārā bāda

¹ Māra Pauloa, Jesucrito nezocaa. Ācōrēba māra edasia Jesucritoba diabuedada bāmārēā idjabā bāsia bedea bia Ācōrēnebemada jaradiade wāmārēā.

² Mañ bedea biara Ācōrēba naēnaeda diai jariasia. Idjideba bedeabadarāba mañra Idji Bedeade bāsidaa. ³⁻⁴ Mañ bedea biara idji Warradebemaa. Idji Warra dadjirā Boro Jesucritora nañ djarade Israeldebema boro Davideba zedaa. Baribārla idji beu bādada īrēbaside Ācōrē Jaureba unubisia Ācōrē Warra aāla bāda.

⁵ Jesucritodeba Ācōrēba māra bāsia idjia diabuedada bāmārēā. Idji biadeba māwā bāsia jūma druzabemaba Jesucritoda ījānamārēā, idji bedeada ījā odamārēā, idjabā idjida bia jaradamārēā. ⁶ Bārā sida Ācōrēba trāsia Jesucrito itea bēadamārēā.

⁷ Mā nañ cartara bābārla jūma Romanebema djabarā itea. Ācōrēba bārāra quīrīā bāa idjabā trāsia idji ēberārāda bēadamārēā. Mā quīrīā bāa dadjirā Zeza Ācōrēba dadjirā Boro Jesucrito ume ādji biadeba bārāra careba pananida idjabā necai bai sida dia pananida.

Paulo Romanaa wā quīrīā bāda

⁸ Naārā māa jaraya: Jesucritodeba māa jūma bārā carea Ācōrēa bia bāada abaria bārāba Jesucrito ījā pannebemada druzabemaba bedea

panʌ bẽrã. ⁹ Ācõrẽba quĩrĩã ɓlra jũma mλ soðeba o ɓla bedea bia idji Warradebemada jaradia ɓl bẽrã. Idjia cawa ɓla mλa iwidibʌrlza bãrã carea iwidibarida. ¹⁰ Mλa iwidibaria idjia quĩrĩã ɓlþrla mλra idu bãrã acldẽ wãbimãrẽ. ¹¹ Wãrãda mλa bãrãra unu quĩrĩã ɓla Ācõrẽ Jauredeba carebai carea. Mãwã bãrãra zarea ɓeadia. ¹² Mλa quĩrĩã ɓla dadjirãba aþarica Crito ïjã panʌneba dji careba pananida zarea panani carea.

¹³ Djabarã, mλa quĩrĩã ɓla bãrãba cawadida wãrãda þarima zocãrã bãrãmaa wãida cr̄cha þabarida. Baribʌrla wadibida poya wãé ɓla. Bãrãmaa wã quĩrĩã ɓla mλa jaradia ɓlðeþba jãmabemarãba Jesucritoda ïjãnamãrẽ dewara druadebemarãba ïjãpedada quĩrãca. ¹⁴⁻¹⁵ Mλa bedea bia Jesucritodebemada jãmarãa jaradiaida ɓla. Ne cawa ɓeaa, ne adua queðea, carta cawa ɓeaa, carta adua ɓeaa bida jaradiaida ɓla.* Mañ carea bãrã Romanebemarãa bida jaradiade wã quĩrĩã ɓla.

¹⁶ Mλra peracaa bedea bia Jesucritoðebemada jaradiai carea, mañ bedea ïjãbʌldara Ācõrẽba idji ʌþladeba jãma ëdrʌ edabari bẽrã; judiorãda, juðiorãé sida.[†] ¹⁷ Mañ bedea biadeba Ācõrẽba cawabi ɓla sãwã ëberãrãra jipa unubarida. Jesucritoda ïjãsira mãwã unubaria. Ācõrẽ Bedeade nãwã ɓl ɓla:

Ācõrẽ quĩrãpita jipa ɓlra idji ïjã ɓlðeba zocai þaya.[‡]

* ^{1:14-15} Ne cawa ɓea, ne adua queðea. Griego bedeade ɓl ɓla “griegerãa idjaþa ãibemarãa.” † ^{1:16} Judiorãda, juðiorãé sida. Griego bedeade nãwã ɓl ɓla: “Naãrã judiorãda, mañare judiorãé sida.” ‡ ^{1:17} Habacuc 2:4.

Êberârâ Æcõrê quîrâpita bedeade panânebema

18 Æcõrêba bajâneba cawabi bâla cadjirua o beara, jipa     ea sida idji quir  bid  eba j  ma cawa oida. Adjia cadjirua o panâneba w  r   bedeara idu cawabidacaa. **19** Æcõr  nebema poya cawaida bâra   adjir  ba bio cawa panâ, idjia cawabi bâ b  r  . **20** Na   ej  u   oda  deba   taa Æcõr   ununacad  bemada   berâr  ba ebuda unubadaa. Idjia oda acâ panâneba cawa panâ idjira Æcõr  da idjab   ewariza ne j  ma poya o bâda. Ma   carea cadjirua o   eaba poya jarad  a   Æcõr   adua panâ b  r   bedeade panl  da. **21**   djir  ba Æcõr  ra cawa panasidam  na idj  a bia bedeada   bas  a idjab   bia bâla  da ada   bas  a.   tebâr   cr  cha ne     ea quir  ca cr  cha panesidaa. M  w     adj i cr  chara bi     epeda p  imane panesidaa. **22**   djir  ba cr  cha cawa beada asidam  na cr  cha ne     easia. **23** Æcõr   beuca bia quiruda igarasidaa. Ma  be dadji beuida bâ zaca bâda odapeda ma  g  la bia bedea panesidaa. Ibane za quir  ca, animar   j  r   quim  r     ea za quir  ca, idjab   j  ne w  bada animar   za quir  ca odapeda ma  g  la bia bedea panesidaa.

24 Ma   carea Æcõr  ba iduaribisia   adj i soba cadjirua o quir     lda odam  r  . Ma   b  r     djir  ba mi   perada o panesidaa. **25** W  r   Æcõr  da igaradapeda sewadr     p   panesidaa. Æcõr  ba ne j  mada odam  na idji c  y  bara idjia odadr     p   panesidaa idjab   bia bedea panesidaa. Baribâr   dadjir  ba ababe Æcõr  abâr   ewariza

bia bedeadida panla. Bia b̄la māwā baida. §

26 Ţadjirāba sewada ēpēpedada bērā Ācōrēba iduaribisia mīā perada odamārēā. Wērāra umaquīrā ume baida b̄l̄da idu b̄l̄dapeda abarica wērā ume panesidaa. **27** Ara mał quīrāca umaquīrāra wērā ume baida b̄l̄da idu b̄l̄dapeda abarica umaquīrāda dji awuadapeda mīā perada o panesidaa. Mał cadjirua o panla carea Ācōrēba ādjirāra cawa oya idjia cawa oida b̄l̄ quīrāca.

28 Ţadjirāba Ācōrēra igarapedada bērā idjia iduaribisia crīcha cadjiruada ēpēnapeda mīā oiē beada o pananamārēā. **29** Ne jūma cadjiruada obadaa. Mīā peraida b̄l̄da obadaa, ne jūma awuabadaa, djārāra biě obadaa, djārāba erob̄l̄ carea biě crīchabadaa, mīā beabadaa, caicayabadaa, djārā cūrūgabadaa, djārā biě jarabadaa, idjabā nēb̄l̄ra obadaa. **30** Djārā ēcarraare biě bedeabadaa, Ācōrēra quīrāmabadaa, idjabā djārā quīrāpita biě bedeabadaa. Ţadjirāra dji biara b̄eada abadaa idjabā dji dromaana abadaa. Djārā biě odi carea j̄lr̄badaa. Ādji djibari bedeara ījānacaa. **31** Cawal̄a zarea b̄eaa. Ādjia bedea b̄l̄pedadara odacaa. Quīrīā neē b̄eaa, ādji biě odara quīrādoadacaa idjabā djārāra quīrā djuburiadacaa.* **32** Ţadjirāba bio cawa panla Ācōrēba māwā o b̄eara bio cawa oida.† Barib̄l̄a

§ **1:25** Bia b̄la māwā baida. Griego bedeade b̄l̄ b̄la: “Amén.”

* **1:31** Ādji biě odara quīrādoadacaa. Griego bedeade ebuda b̄l̄ea.

† **1:32** Ācōrēba māwā o b̄eara bio cawa oida. Griego bedeade nāwā b̄l̄ b̄la: “Ācōrēba jara b̄l̄cārīa māwā o b̄eara beudida panla.”

ara māwā o nīnaa idjabāa dewararāba abari quīrāca
cadjurua obādaē bia crīchabadaa.

2

Ācōrēba cawa oidebema

¹ Mañba ni abalba crīchaiē bla Ācōrē quīrāpita
bedeade bleda. Dji jipaara o blada a bl bida māwā
crīchaiē bla. Djārāba cadjurua o blada jarablade
ara idjida jara bla, idjia bida abari quīrāca obari
bērā. ² Dadjirāba cawa panla jūma cadjurua o
beara Ācōrēba jipa cawa obarida. ³ Mañ bērā
djārāba cadjurua o blada abalba jaraiblal, bariblal
abarica o blablal, idjia crīchaiē bla Ācōrēba cawa
oēda. ⁴ Māwā crīcha blba igara bla Ācōrēba quīrā
djuburia bldebemada, jūma droa bldebemada,
idjabāa cadjurua oda isabe cawa ocadebemada. Id-
jia adua bla Ācōrēba māwā bio quīrā djuburia
blada cadjiruada igarapeda idjimaa zemārēā.

⁵ Bariblal cawalal zarea bl bērā idjia cadjiruada
igaracaa Ācōrēmaa ze amaaba. Mañ carea Ācōrēba
cawa oi ewaride idji quīrūbidēba wetara cawa
oya. Mañ ewaride Ācōrēba unubiya sāwā jūmarāda
jipa cawa oida. ⁶ Idjia jūmarāda diaya ādjia opeđada
quīrāca. ⁷ Lcrlalba biada o panla Ācōrēba ādjida
bia unumārēā, bia jaramārēā, idjabāa ewariza idji
ume zocai blmārēā. Mañ ēberārāra Ācōrēba wārāda
balya ewariza idji ume zocai pananamārēā.
⁸ Bariblal lcrllalba crīcha biē bldeba djārā cāyābara
biara beadi carea jlrlbadaa. Mañ bērā wārā
bedeara ījā quīrīānacaa idjabāa cadjiruada obadaa.
Mañ ēberārāra Ācōrēba idji quīrūbidēba bio cawa

oya. ⁹ Idjia cawa obʌrlde jūma cadjurua o ɓeara bia mīga ɓeadia idjabə sopua ɓeadia. Judiorāda, judiorāé siða māwā ɓeadia.* ¹⁰ Baribʌrl jūma bia o ɓeara Ăcōrēba bia unuya, bia jaraya, idjabə necai ɓuya. Judiorāda, judiorāé siða māwā oya. ¹¹ Ăcōrēba ẽberārāra jūmaena abari quīrāca jipa cawa oya.

¹² Ăcōrēba Moisea diada ley adua ɓeaba cadjurara obada bērā mał leyra adua panʌmīna Ăcōrēba cawa oya. Idjabə mał ley cawa ɓeaba cadjiruara obada bērā Ăcōrēba ara mał leydeba cawa oya. ¹³ Ley ūrī panʌneba ẽberārāra Ăcōrē quīrāpita jipa ɓea ,  tebʌrl  j  o panʌneba Ăcōrē quīrāpita jipa ɓeaa. ¹⁴ Judiorāéba mał leyra adua panʌmīna  dji cr chadeba mał leyba jara  l quīrāca edaude obadaa. M w  unubibadaa biada, cadjurua siða cawa pan da. ¹⁵ Ara  djia o panʌneba unubi pan la mał leyba jara  lra so eba cawa pan da.  dji cr chade cawa pan la biada wa cadjiruada o pan da, bedeade pan da wa bedeade pan  da. ¹⁶ J umar ba  dji so e m r  eropan ra Ăcōrēba cawa oi ewaride Jesucritodeba cawa oya. M w ya be ea bia m a jaradia  lba jara  l quīr ca.

Ăcōr ba Moisea diada leydeba judior ra jipa beada 

¹⁷ B r  judior ba dji biar ana abadaa. Ăcōr era biara cawa pan ana abadaa. Cr cha pan la  dr dida Ăcōr ba Moisea diada leyra cawa pan 

---

* **2:9** Judior da, judior é siða. Griego bedeade n w   l  la: “Na  r a  judior da, ma are judior   sida.”

bērā. ¹⁸ Mañ leyra eropan^λ bērā cawa panla Ācōrēba cārēda quīrīā bēlda idjabā cārēda jipa bēlda. ¹⁹ Bārāba crīcha panla Ācōrē adua bearāa poya bia jaradia pananida dauberrea bēa jipa edebēlda quīrāca, pāimane bēa lnaanaa edebēlda quīrāca. ²⁰ Ācōrēba Moisea diada leyra eropan^λ bērā crīcha panla jūma necawaada eropan^λda idjabā wārā bedea sida cawa pan^λda. Mañ bērā crīcha panla crīcha neē bearāa, wadi bio adua bearāa bida poya jaradia pananida. ²¹ Bārāba dewararāa jaradia pan^λbl^λ, ¿cārē cārēā ara bāduba jaradiadaē? Bārāba jaradiabadaa ne dr^λacara bēlda. Barib^λl^λ bārāra ne dr^λabadaa. ²² Bārāba jaradiabadaa daunemacara bēlda. Barib^λl^λ bārāra daunemabadaa. Bārāba quīrīānacaa j^λwaba oda ācōrē bia bedeadida. Barib^λl^λ j^λwaba oda ācōrē dedebema nebiada dr^λabadaa. ²³ Ācōrēba Moisea diada leyra bārāba bio cawa pan^λana abadaa. Barib^λl^λ mañ leyba jara b^λ ījānaē pan^λ bērā, bārā carea dewararāba Ācōrēnebemada biē bedeaabadaa. ²⁴ Mañ carea Ācōrē Bedeade nāwā b^λ b^λa: “Judiorāéba Ācōrēra biē jarabadaa bārāba biē obada carea.”[†]

²⁵ Ācōrēba Moisea diada leyda bārāba ījā osidara, bārā cacua wēāgodada bia b^λa Ācōrē ēberārā bērā. Barib^λl^λ mañ leyra ījā odaēb^λl^λ, bārāra Ācōrē quīrāpita cacua wēāgoē bēa quīrāca panla.[‡] ²⁶ Mañne judioēba mañ leyra ījā o b^λbl^λ, cacua wēāgoē b^λmīna Ācōrē quīrāpita cacua wēāgo b^λ quīrāca b^λa. ²⁷ Bārā judiorāra cacua wēāgobadaa

[†] **2:24** Isaía 52:5; Ezequiel 36:20-23. [‡] **2:25** Cacua wēāgoē bēa. Mañba jara b^λa: “Ācōrē ēberārāea.”

unubidi carea Ācōrē ūberārāda. Idjabā ūcōrēba Moisea diada leyda cawa panla. Bariblrl mañ leyra ūjā odaē panla. Mañ bērā cacua wēāgoē bllba mañ leyda ūjā oiblrl, cawabiya bārāra jūdiorāmīna bedeade panla. ²⁸ Judio arara ababe nañ djaradeba māwā blēa. Idjabā cacua wēāgoda arara nañ djaradebemaēa. ²⁹ Atebllrl sode jipa bllra ūcōrēmaarā judio araa. Sode jipa bldara ūcōrēmaarā cacua wēāgoda araa. ūcōrē Jaureba māwā jipa bllbaria.* ūcōrēba Moisea diada ley epē bldeba jipa baēa. Sode jipa bllra ūberārāba bia jaradacamīna ūcōrēba bia jarabaria.

3

¹ Māa māwā jara bl bērā bārāba crīcha panlsicada judiora ūcōrē quīrapita mācuaē blda. Crīcha panlsicada cacua wēāgo bl sida mācuaē blda. ² Māwāēa. Ne zocārāneba judiorāra dji biarāa. Naārā māa jaraya māwā panla ūcōrēba idji bedeara ādjirāa diada bērā. ³ Māwāmīna lclgl ādjirānebemaba idji bedeara ūjānaē basia. ¿Mañgla carea ūcōrēba oi jaradara oēca? ⁴ Māwāēa. ūcōrēba oi jaradara wārāda jūma oya. ūberārāra jūmaena sewaidā beamīna ūcōrēra bedea aba blā. Idji Bedeade nāwā bl blā:
Bl bedeabllrlde jūmarāba cawadia bl a jara blra jipa blda;
aba bl biē jarabllrlde bl a cawabiya blra jipa blda.*

---

§ **2:28** Judio araa idjabā cacua wēāgoda araa. Mañba jara bl: “ūcōrē ūberārāa.” * **2:29** Jeremia 4:4; Ezequiel 36:26-27. * **3:4** Salmo 51:4.

⁵ Māra bedeaya ēberārā bedeabada quīrāca. Acrlba jarabadaa cadjirua o panne Ācōrēra jipa blda ebuda unubibadada. Mañne Ācōrēba cawa oibrla, idjira jipa bldana abadaa. ¿Dji māwā jara panā cārēda jaradi? Jarađica Ācōrēra jipa bldeda cadjirua o bear a cawa oi bērā? ⁶ ¡Wārāda māwāéa! Ācōrēda jipa bldbara, ¿sāwā nał ējūnēbemarāra jipa cawa ocasi? ⁷ Acrlba jarabadaa sewa o panneba Ācōrēra sewa ocada ebuda unubibadada. Crīchabadaa ādjia sewa o pan carea ēberārāba Ācōrēa auduara bia bedeadida. Mañ bērā ādjimaarā Ācōrēba cawa oiē bla. ⁸ Māwāra ¿dadajirāba auduara cadjiruada odida panca ēberārāba Ācōrēa auduara bia bedeadamārēä? Acrlba ādji crīcha cadjiruadeba jarabadaa daiba māwā jaradia panla. Māwā jara bear a Ācōrēba wārāda biē bldida bла.

Ēberā jipa blla neēa

⁹ Mañ bērā ¿cārēda jaradi? Jarađica dai judiorāda dewararā cāyābara biara bleda? ¡Māwāéa! Mānał cartađe cawabisia judiorāba, judiorāé bida cadjiruara obadada. ¹⁰ Mañglađebemada Ācōrē Bedeade nāwā bá bла: Ēberā jipa blla ni aba bida neēa.

¹¹ Ni abałba adua bla cārēda jipa blda. Ni abałba Ācōrēra jrlaca.

¹² Jūmarāba Ācōrēra igarasidaa. Jūmarāda Ācōrē quīrāpita biē panesidaa.

Ni abałba biada ocaa. Bia o blla ni aba bida neēa.[†]

[†] 3:12 Salmo 14:1-3.

13 Ðadjia cadjurua bedeabadarua beuda uria ewa nūmla quīrāca bла. Ðadjie iteba sewada obadaa.[‡]

Ðadjia jara panneba djärära biē obadaa damaba cablra quīrāca.[§]

14 Djärä quīrāma panneba ðadjie iteba biē jarabadaa.*

15 Baridua carea mīn beabadaa.

16 Ðadjie wābldaza djärä bia pananada ārīnapeda bia mīgabibadaa.

17 Djärä ume necai bēadira adua panla.[†]

18 Ni maārī bida Ācōrēra wayadacaa.[‡]

19 Mañ bedea Ācōrē leyde b̄lra dji ley ēpē bearāa jara bла. Māwā ni abalba poya jaraðaēa cadjurua neē b̄lda. Mañ leydeba cawa panla jūma nañ ējūñebemarāra Ācōrē quīrāpita bedeade panla.

20 Wārāda Ācōrēba Moisea diaða ley ījā o b̄ldeba ni abalda Ācōrē quīrāpita jipa b̄aēa. Mañ leyba cawabi bла dadjia cadjiruada obadada.

Ācōrēba Jesucritodeba ēberārā jipa unubaria

21 Bariblra idira Ācōrēba cawabisia mañ ley oðaēne sāwā ēberārāra jipa unubarida. Ācōrēba Moisea diaða leyde idjaba Ācōrēneba bedeabadarāba b̄lpedada cartade bida mañnebemada b̄l bла. 22 Abalba Jesucritoda ījāsira Ācōrēba idjira jipa unubarria. Jesu ījābldara idjia jūma māwā jipa unubarria. Ni abalda quīrā awara unucaa. 23 Wārāda jūmarāba cadjiruada

‡ 3:13 Salmo 5:9. § 3:13 Salmo 140:3. * 3:14 Salmo 10:7.

* 3:17 Isaía 59:7-8. † 3:18 Salmo 36:1.

obadaa. Mañ bērā Ācōrē biya quirudebemada ãi b̄eaa. ²⁴ Bariblrl Ācōrēba ni cārē sida obiēne idji biadeba ēberāra jipa unubaria. Māwā unubaria Jesucritoba idji beudadeba cadjiruadebemada ēdrl bl̄da bērā. ²⁵ Ācōrēba Jesucritora bl̄sia cadjirua carea beumārēā. Dadjirā carea idji oara erozoasia. Mañ ījābl̄dade Ācōrēba dadji cadjiruara quīrādoabaria. Jesucrito dadjirā cadjirua carea beudaba cawabi bl̄la Ācōrēba jipa cawa obarida. Crito zei naēna cadjirua opedadara Ācōrēba jūma droa bl̄deba cawa oē basia. ²⁶ Bariblrl idira Jesucritodeba Ācōrēba cadjiruara jūma jipa cawa obaria. Mañ bērā Ācōrēba Jesu ījābl̄dara jūma jipa unubaria. Māwā ebuđa bl̄la Ācōrēra ne jūmane jipa bl̄da.

²⁷ Mañ bērā ¿cārēā ara dadjidebemada bia bedeadi? Poya bia bedeadāēa. ¿Sāwāērā? Poya bia bedeadāēa, Ācōrēba Moisea diada ley ījā o panlneba idji quīrāpita jipa panlē bērā, āteblrl Jesu ījā panlneba dadjirāra idji quīrāpita jipa panla. ²⁸ Dadjirāba jaradia panla Jesuda ījā panl bērā Ācōrēba dadjirāra jipa unubarida. Ācōrēba Moisea diada ley ījā o panlneba dadjirāra idji quīrāpita jipa beadacaa.

²⁹⁻³⁰ ¿Ācōrēra ababe judiorā Ācōrēca? ¿Idjira ju-diorāē Ācōrēēca? Wārāda Ācōrēra ababrl bl̄ bērā idjabā judiorāē Ācōrēa. Idjia jūma Jesu ījābl̄dara jipa unubaria. Cacula wēāgo b̄eaba, cacua wēāgoē b̄ea biđa Jesuda ījāsidara jipa unubaria. ³¹ Jesuda ījā panl bērā ¿Ācōrēba Moisea diada leyra igara panlca? Māwāēa, āteblrl mañ leyba jara bl̄ra

obadaa.

4

Abrahañba Ācōrē ïjāna

¹ ¿Cārēda jarađi drōā naēnabema Abrahañnebemada? ¿Sāwā Ācōrēba jipa unusi?
² Abrahañba ne bia o bāđeba Ācōrē quīrāpita jipa bāđabara, ara idjidebemada poya bia bedeacasia. Bariblrl wārā arada ni cārē siđa oě basía Ācōrē quīrāpita bia bedeai carea. ³ Ācōrē Bedeade nāwā jara bla: “Abrahañba Ācōrēra ïjāsia. Mał carea Ācōrēba idjira jipa unusia.”* ⁴ Aþaþba trajuda oiblrl, idjia edablrlra bari edaëa, ãteblrl idji trajubari dji boroba diaya. ⁵ Bariblrl Ācōrē quīrāpita jipa bai carea ne oě bbla Ācōrēda ïjāiblrl, Ācōrēba mał ëberära jipa unuya. Cadjirua o þeaba Ācōrēda ïjāsida Ācōrēba jipa unubarria. ⁶ Ara mał quīrāca Daviba jarasia: Ācōrē quīrāpita jipa bai carea ne oě bbla Ācōrēba jipa unusira bio bia baya. ⁷ Nāwā jarasia:

Ëberära Ācōrē ley ïjā oðaë pananada idjaba cad-jirua opedadada Ācōrēba quīrādoasira bio bia panania.

⁸ Ëberära cadjirua oða carea Ācōrēba bedeade bļēana aiblrl, mał ëberära bio bia baya.†

⁹ Małba ¿ababe cacua wēägo þeadrl bio bia pananica? ¿Cacua wēägoë þea siđa bio bia pananaëca? Daiba jarasida Abrahañba Ācōrēra ïjāna bērā Ācōrēba idjira jipa unusida. ¹⁰ Bariblrl

---

* **4:3** Genesi 15:6. † **4:8** Salmo 32:1-2.

¿Ácōrēba idjira sāñbe jipa unusi? ¿Jipa unusica idji cacua wēāgodacarea wa wēāgoi naēna? Wārāda idji cacua wēāgoi naēna Ácōrēba idjira jipa unusia.

11 Abrahañba Ácōrēra ījāna bērā, cacua wēāgoē bađamīna Ácōrēba idjira jipa unusia. Mañ cawabi carea Abrahañba jīrūare idji cacuara wēāgosia.[‡] Cacula wēāgoē ɓeaba Ácōrēda ījāniblrl, Abrahañra āđjirā zezaa, abari quīrāca ījā panlneba Ácōrēba jipa unu bl bērā.

12 Idjaba Abrahañba idji cacua wēāgoi naēna ījā bāda quīrāca cacua wēāgo ɓeaba ījāniblrl Abrahañra āđjirā zezaa.

13 Ácōrēba Abrahaña, idjideba zedi ēberārāa bida nañ ējūära diayada asia. Bariblrl māwā jaraë basia Abrahañba idji leyda ījā oda bērā. Āteblrl māwā jarasia Abrahañra jipa ununa bērā. Māwā jipa unusia Abrahañba idjida ījāna bērā.

14 Ácōrēba Moisea diada ley ījā o ɓeaba Ácōrēba diai jaradara edabłdabara, dadji quīrīäbe Critora ījā panacasidaa idjaba Ácōrēba diai jaradara edadaë bacasia.

15 Mañ leydeba Ácōrēba cawa oya. Wārāda leyda neë bađabara, dadjirāra mañ ley igarabłda carea bedeade pananaë bacasia.

16 Ácōrēba diai jaradara dadjirāba edadia idjida ījā panl bērā. Ácōrēba idji biadeba mañra bari dia bl. Mañ bērā jūma Abrahañ ēberārāba mañra wārāda edađia. Ácōrēba Moisea diada leydeba panlba Ácōrēda ījā panlbłrl mañra edadia. Bariblrl ababe āđjiablrl edadaëa, āteblrl judiorāé bida Abrahañ quīrāca Ácōrēda ījāniblrl edadia. Māwā Abrahañra jūma dadjirā, dji Ácōrē

[‡] **4:11** Genesi capítulo 17.

ĩjā b̄ea zezaa. ¹⁷ Ācōrē Bedeade nāwā b̄l̄ b̄la: “M̄la b̄ra b̄asia zocārā puru b̄ea zezada b̄amārēā.”[§] Wārāda Ācōrē quīrāpita Abrahañra jūma dadjirā, dji Ācōrē ĩjā b̄ea zezaa. Ācōrēba beupedañara ñrēbabibaria idjabā ne neñebemada obaria. Ara mañ Ācōrēda Abrahañba ĩjā b̄asia.

¹⁸ Ācōrēba nāwā jarasia: “B̄l̄deba yōb̄l̄darāda zocārā duanania.”* Abrahañba poya warra unuñda cawa b̄lm̄na ĩjāsia Ācōrēba warra unubida idjia jarada quīrāca. Māwā ĩjā b̄l̄deba zocārā puru b̄ea zezada b̄esia Ācōrēba jarada quīrāca. ¹⁹ Warra unui carea jūmawāyā drōñda b̄lm̄na Abrahañba mañgla wañibida bio ĩjā b̄asia. Idjira berara cien poa b̄asia. Idji quima Sara sida warra tocada cawa b̄lm̄na Abrahañba wañibida bio ĩjā b̄asia. ²⁰ Idjia ni mañrī biña cr̄ichañ basía Ācōrēba diai jaradara diañda. Āteb̄l̄ra sodeba wārāda bio ĩjā b̄asia idjabā Ācōrēa bia bedeabadjia. ²¹ Idjia cawa b̄asia Ācōrēba oi jaradara wārāda jūma poya oida. ²² Abrahañba māwā ĩjāna b̄erā Ācōrēba jipa unusia.[†] ²³ Ācōrē Bedeade māwā b̄l̄ b̄la. Barib̄l̄ra mañ bedeara ababe idjidebemada bedea b̄l̄ea. ²⁴ Āteb̄l̄ra dadjirānebema sida bedea b̄la, dadjirāba ĩjā panñneba Ācōrēba jipa unu b̄l̄ b̄erā. Ācōrēba dadji Boro Jesura beu bañada ñrēbabisia. Ara mañ Ācōrēda dadjirāba ĩjā panñla. ²⁵ Idjia Jesura b̄asia dadjirā cadjirua carea beumārēā. Mañbe beu bañada ñrēbabisia dadjirāra idji quīrāpita jipa b̄li carea.

---

§ ^{4:17} Genesi 17:5. * ^{4:18} Genesi 15:5. † ^{4:22} Genesi 15:6.

5

Jesudeba dadjirāra Ācōrē ume necai duanla

¹ Jesucritoda ījā panla bērā Ācōrēba dadjirāra jipa unu bla. Mał bērā dadjirā Boro Jesucritođeba Ācōrē ume necai duanla. ² Mał awara Jesucrito ījā panla bērā Ācōrēba idji biadeba dadjirāra ewariza carebabaria. Idjabā balsrida panla cawa panla bērā Ācōrē biya quirudebemada edadida. ³ Mał awara dadjirā bia mīga panlne balsrida panabadaa cawa panla bērā małgʌđeba biara droa cawadida. ⁴ Mał droa panlneba cawa panla Ācōrēba dadjirāra bia unu blda. Małgʌđeba cawa panla Ācōrē bia quirudebemada edadida. ⁵ Małra sewaěa, ātebʌrla wārāda edadia. Māwā cawa panla Ācōrēba idji Jaureda dadjirāra diađa bērā. Idji Jauredeba dadjirā sode cawabi bla dadjirāra wārāda bio quīrīā blda.

⁶ Dadjirā cadjiruadēbemada poya ēdrʌdaě panasidade Ācōrēba blda ewaride Critora dadjirā dji cadjiruarā carea beusia. ⁷ Zarea bla ēberā jipa bla carea abalba ara idjida idu beabida. Āibērā ēberā bia carea abalba ara idjida idu beabisicada. ⁸ Baribʌrla Ācōrēba dadjirāra bio quīrīā blda unubisia wadi cadjiruadē panlne Critora dadjirā carea beuda bērā. ⁹ Crito oa erozoadadeba Ācōrēba dadjirāra jipa unu bla. Mał bērā Critodeba dadjirāra Ācōrēba cawa oidebemada wārāda ēdrʌdia. ¹⁰ Dadjirā wadibida Ācōrē ume dji quīrūda beaside idji Warra beudadeba dadjirāra idji ume bia balsia. Māwā dadjirāra wārāda ēdrʌdia Critora zocai bla bērā. ¹¹ Mał awara dadjirā Boro

Jesucritođeba Ăcōrē ume bia pană bērā idjideba
Ăcōrē ume băsrida pană.

Adaă idjaba Crito

12 Ěberă abăldeba cadjiruara naă ăjūăne zesiă. Idjabă maă cadjiruadăba dadji beudira zesiă. Jūmarăba cadjiruada obada bērā beubadaa.

13 Ăcōrēba Moisea idji ley diai naăna ēberărăba naă ăjūăne cadjiruara obadjidăa. Baribărlă maă ley neă băda bērā jaraca basăa ēberărăba cadjirua o pană carea bedeade panăda. **14** Măwămăna Adaă ewarideba aba Moise ewaridăa ēberărăda beusidăa cadjiruara obadjidă bērā. Baribărlă Adaăba cadjirua oda quīrăca odaă basăa. Adaăba igarasia Ăcōrēba idjia ebuda jaradara baribărlă ădjirăba măwă odaă basăa.

Adaăneba jūmarăda biă panena quīrăca dji zeida bădadeba jūmarăda poya bia panesidăa.*

15-16 Wărăda ēberă abălba cadjirua oda carea jūmarăda beusidăa. Baribărlă ēberă abăldeba Ăcōrēba idji biadăba zocai baida bari diasia jūmarăda zocai þeadamără.† Jesucritoba idji biadăba dadjiră itea odara Adaăba cadjirua odađeba zeda căyăbara lălara băla. Maă bērā Ăcōrēba bari dia băra Adaăba cadjirua odađeba zeda quīrăca bălä. Maă awara Adaăba cadjirua ababe oda carea Ăcōrēba cawa opeda jūmarăda bedeade panăana asia. Baribărlă ēberărăba cadjiruada zocără opedadamăna Ăcōrēba ni cărë sida obiěne idji biadăba ădjirăra jipa

---

* **5:14** Griego bedeade năwă bă băla: “Adaăra dji zeida băda quīrăca basia.” † **5:15-16** Jūmară. Griego bedeade bă băla “zocără.”

unubaria. ¹⁷ Wārāda ēberā abaalba cadjirua odaæeba jūmarāda beubadaa. Bariblrl dewara ēberāda bla, Jesucritoda. Idjiæeba Ācōrēba ni cārē sida obiène ēberārāra jipa unubaria. Idji biadeba bio carebabaria. Ācōrēba māwā eroþrlra Jesucritoæeba ewariza idji ume zocai panania.

¹⁸ Wārāda ēberā abaalba cadjirua oda carea Ācōrēba cawa opeda jūmarāda bedeade panlana asia. Idjabā ēberā abaalba jipa oda carea Ācōrēba jūmarāda poya jipa unuya ewariza idji ume zocai pananamārēä. ¹⁹ Wārāda ēberā abaalba Ācōrēba jaradara ijā odaæ bērā zocārā ēberāra dji cadjiruarāda panesidaa. Idjabā ēberā abaalba jūma ijā oda bērā zocārā ēberāra Ācōrēba jipa unuya.

²⁰ Ācōrēba Moisea idji leyra diasia ēberārāba cawaðamārēä cadjiruara zocārā obadada. Bariblrl ēberārāba cadjiruara biara osidade Ācōrēba idji biadeba biara quīrā djuburiasia. ²¹ Wārāda ēberārāba cadjiruada obada bērā beubadaa. Bariblrl Ācōrēba idji biadeba ēberārāra jipa unubaria dadjirā Boro Jesucritoæeba ewariza idji ume zocai pananamārēä.

6

Cadjiruadebema ēdrapedada

¹ ¿Mañnebemada sāwā crīcha panl? ¿Dadjirāra wadibida cadjiruade nībadica Ācōrēba idji biadeba biara quīrā djuburiamārēä? ² ¡Wārāda māwā odië panl! Dadjirāra cadjiruadebemada beusidaa. Mañ bērā ¿sāwā cadjiruade nībad? ³⁻⁴ Bārāba cawa panl borocuesidade unubisidada Crito

ume ābaa panla. Māwā unubisidaa idji ume beusidada idjabā jousidada. Mañbe dadjirā Zeza Ācōrēba idji ላብላ waibla bñdeba Crito ስርቃብዬ sida ስርቃብዬ zocai bai djiwidide nñbadamārēā.

⁵ Dadjirāra Crito ume beusida bērā idji ስርቃብዬ quīrāca zocai bai djiwidide nñbadia. ⁶ Dadjirāba cawa panla dadji crīcha drōāra beusida Crito ume crude cachida quīrāca. Māwābñrl dadjirā crīcha drōāba nañ cacuaba cadjirua o quīrīā bñda waa poya obiēa. Dadjirāra waa cadjirua nezocarāēa. ⁷ Wārāda abālāda Crito ume ābaa beusibñrl, cadjiruadebemada ēdrāsia.*

⁸ Dadjirāra Crito ume ābaa beupedāda bērā ūjā panla idji ume zocai pananida. ⁹ Dadjirāba cawa panla Critora beu badada ስርቃብዬ bērā waa beuēda. Beuba idjira waa poyaēa. ¹⁰ Crito bārima abā beudaba jūma cadjiruada poyasia. Idjira waa beuēa ūtebñrl Ācōrē itea zocai bñla. ¹¹ Ara mañ quīrāca cawadida panla bārāra cadjiruadebemada beusidada idjabā dadjirā Boro Jesudeba Ācōrē itea zocai panla.

¹² Mañ bērā cadjiruara idu bārā boro babirānadua. Māwā bārā cacua beuida bñba cadjirua o quīrīā bñda odaēa. ¹³ Bārā cacuua idu cadjiruara obirānadua. Ūtebñrl ara bādjida Ācōrēa diadadua. Bārāra cadjiruade beu pananada Ācōrē itea zocai panesidaa. Mañ bērā bārā cacuada Ācōrēa diadadua jipa odi carea. ¹⁴ Ācōrēba idji

---

* ^{6:7} Cadjiruadebemada ēdrāsia. Griego bedeade mañba idjabā jara bñla: “Cadjirua o bñdebemada Ācōrēba jipa bñsia.”

biadeba bārāra ēdrʌ bʌda bērā idjabə Ācōrēba Moisea diada leydeba panʌē bērā, cadjiruara bārā boroda baiē bʌla.

Jipa odidebema

¹⁵ ¿Mañebemada sāwā crīcha panʌ? Ācōrēba idji biadeba dadjirāra ēdrʌ edada bērā idjabə dadjirāra Moisea diada leydeba panʌē bērā ¿cadjiruada odida panʌca? ¡Māwāéa! ¹⁶ Bārāba cawa panʌ ara bādjida djārā nezocada beadi carea diađibʌrʌ, dji boroba jaribʌrʌra jūma ījā odida panʌ. Ara mañ quīrāca bārāba cadjiruara bārā boroda bʌđibʌrʌ, cadjiruara odapeda beudia. Baribʌrʌ Ācōrēda bārā boroda bʌđibʌrʌ, idji bedea ījā obʌdade jipa nībađia. ¹⁷ Naëna bārāra cadjirua nezocarā basía. Baribʌrʌ jūma Ācōrēnebema jaradi-apedadara sodeba ījā o panʌ bērā mā Ācōrēa bia bʌda abaria. ¹⁸ Bārāra cadjiruađebemada ēdrʌđapeda Ācōrē nezocarāda panesiđaa jipa odi carea.

¹⁹ Mā māwā nezocaděebemada bedea bʌla nañ crīchada jaradiai carea. Ara bādjideba cawađida zarea bʌ bērā māwā jaradia bʌla. Wārāda naëna bārāba ara bādjida bʌsidaa cadjirua nezocada beadi carea. Māwā bārāba mīđa perađebemada, jūma cadjirua sida ewariza wetara o panabad-jidaa. Baribʌrʌ idira Ācōrē nezocarā bērā ara bādjida bʌđadua jipa odi carea. Māwābʌrʌ Ācōrē itea bia beadia. ²⁰ Bārāra cadjirua nezocarā baside jipa odida crīchađaca basía. ²¹ Baribʌrʌ cadjirua o panʌneba ¿cārē biada edasida? ¿Māwā o panana carea idira quīrā pera panʌēca? Cadjirua o panʌ carea ēberārāra beudia. ²² Idira

bārāra cadjiruadebemada ēdrapedada bērā Ācōrē nezocada panesidaa. Māwā bārāra Ācōrē itea bia panesiðaa. Mañ bērā idji ume ewariza zocai panania. ²³ Wārāda cadjirua o panl carea ēberārāra beudia. Bariblrl dadjirā Boro Jesucritodeba Ācōrēba ewariza zocai baida bari dia b̄la.

7

Mīā amacara panl leydeba Pauloba jaradiada

¹ Djabarā, Ācōrēba Moisea diaða leyra cawa panl bērā mañ leyðeba m̄la bārāa bedeaya. Bārāba cawa panla ababe zocai panlneblrl dadjirāra mañ leyðeba panlða. ²⁻³ Nañ quīrāca b̄la. Mañ leyba jara b̄la wērā quima bara b̄lra idji quima zocai b̄lde idji ume baidā b̄lða. Idji quima wadi zocai b̄lde mañ wērāba dewara umaquīrāda edaiblrl, leyba jara b̄la wērāra daunemasida. Bariblrl idji quimada beusira wērāra idji quima ume baidā b̄l leyðebemada ēdrāsia. Mañne idjia dewara umaquīrāda edaiblrl, daunemaë b̄la.

⁴ Djabarā, ara mañ quīrāca Crito beudadeba bārāra Ācōrēba Moisea diaða leyðebemada beusidaa. Māwā dewaradæba poya panania. Idira bārāra Crito dji ñrēbadadea. Idjieba panl bērā Ācōrē itea poya bia odia. ⁵ Dadjirāra nañ djaraba o quīrīā b̄ldeba nībasidæde Ācōrēba Moisea diaða leyba jara b̄l carea wetara cadjiruada o quīrīāsidæa. Mañne cadjirua o panl carea beudida panasidaa.* ⁶ Bariblrl Ācōrēba Moisea diaða

---

* ^{7:5} Beudida panasidaa. Griego bedeade nāwā b̄l b̄la: “Beudira zau panasidaa.”

leydeba pananada dadjurāra ēdrasidaa. Mañ leydebemada beusida bērā idira Ācōrēra idji Jauredeba ēpēnia. Waa crīchadaēa Moiseba bāda leydeba ēpēnida.

Cadjirua o quīrīā bādebema

⁷ ¿Mañnebemada sāwā crīcha panā? ¿Ācōrēba Moisea diada leyra adjiruaca? ¡Māwāéa! Mañ ley neě badabara māa adua bacasia cārēda adjiruada. Mañ leyba djārānera awuarāduada adaēbara, māa djārāne awuaira adjiruada adua bacasia.[†] ⁸ Baribārla awuarāduada ada bērā adjirua o quīrīā bādebama māa ne jūmada wetara awuasia. Wārāda Ācōrēba Moisea diada ley neě badabara wetara adjiruara o quīrīā bacasia.[‡] ⁹ Naēna mañ ley adua baside māra necai babadjia. Baribārla cawaside māa adjiruada o quīrīāsia. Mañbe adjirua carea beuida basia. ¹⁰ Mañ ley ījā o bādebama māra Ācōrē ume ewariza zocai baida basia. Baribārla oca bērā mañ leyba cawabisia māra beuida bāda. ¹¹ Mañ leyba jara bāl carea māa adjiruada wetara o quīrīāsia. Mañbe adjiruba māra cūrūgasia crīchamārēā mañ leydeba jipa baida. Baribārla ījā oca bērā beuida basia.

¹² Wārāda mañ leyra Ācōrēnea. Mañ leyba jara bāla jūma bio bia bāla, jipa bāla, idjaba aride bāla. ¹³ Māwāra ¿ley bia bāba māra beubisica? ¡Māwāéa! Ātebārla adjirua o bāl carea māra māwā beuida basia. Māa adjirua o bāl carea mañ ley bia bāba

---

[†] 7:7 Exodus 20:17.   [‡] 7:8 Wārāda Ācōrēba Moisea diada ley neě badabara wetara adjiruara o quīrīā bacasia. Griego bedeade nāwā bāla: “Ley neēne adjiruara beusia.”

jara b̄la m̄ra beuida b̄l̄da. Māwā ebuda b̄la cadjiruara sāwāb̄l̄a b̄l̄da. M̄la cadjirua o b̄l̄ra wārāda bio cadjirua b̄la.

¹⁴ Dadjirāba cawa panla Ācōrēba Moisea diada leyra Ācōrē Jauredeba zesida. Barib̄l̄r̄a m̄ra nañ djarade b̄la. M̄ra cadjiruaba nēdoda quīrāca b̄la idji nezocada b̄amārēā. ¹⁵ M̄la adua b̄la cārē cārēā jāwā obarida. M̄la ne bia o quīrīā b̄l̄ra ocaa, ãteb̄l̄r̄a m̄la cadjirua o quīrīāé b̄l̄da obaria. ¹⁶ Barib̄l̄r̄a m̄la cadjirua o b̄l̄ra o quīrīāé b̄l̄ b̄r̄ā ebuda b̄la Ācōrēba Moisea diada leyra m̄la bia unu b̄l̄da. ¹⁷ Mañ b̄r̄ā ara m̄ldjia quīrīā b̄l̄deba cadjiruara o b̄l̄ea, ãteb̄l̄r̄a cadjirua m̄l̄ sode b̄l̄ba māwā obibaria. ¹⁸ M̄la cawa b̄la m̄l̄ sodera biada neēda. Biara jarai b̄l̄r̄a, m̄ra nañ djarade b̄l̄ b̄r̄ā ara m̄ldjia quīrīā b̄l̄deba biada poya ocaa. M̄la biada o quīrīā b̄l̄mīna poya ocaa. ¹⁹ Wārāda m̄la bia o quīrīā b̄l̄ra ocaa, ãteb̄l̄r̄a cadjirua o quīrīāé b̄l̄da obaria. ²⁰ M̄la cadjirua o quīrīāé b̄l̄da o b̄l̄mīna, ara m̄ldjia quīrīā b̄l̄deba māwā o b̄l̄ea. Ñteb̄l̄r̄a cadjirua m̄l̄ sode b̄l̄ba māwā obi b̄la.

²¹ Mañ b̄r̄ā nañda cawa b̄la: m̄la biada o quīrīā b̄l̄mīna cadjirua m̄l̄ sode b̄l̄ba cadjiruada obibaria. ²² Wārāda m̄la sodeba Ācōrē leyra bio bia unu b̄la. ²³ Māwāmīna dewara cr̄icha siđa m̄l̄ sode b̄la. Mañgla b̄la m̄l̄ preso ero b̄l̄ quīrāca m̄la cadjiruada obibaria. M̄la bia o quīrīā b̄l̄ra mañ cr̄ichaba idu obi quīrīācaa ne bia oi cr̄icha ume djō b̄l̄ quīrāca.

²⁴ ¡M̄la m̄iā djuburi b̄la! ¿Caiba m̄ra ēdr̄a b̄l̄i nañ cacua beuida b̄l̄ba cadjirua o quīrīā b̄l̄debemada? ²⁵ Ababe Ācōrēb̄l̄r̄a dadjirā Boro

Jesucritoðeba mñra ëdrø bøya. Mañ carea mña idjía bia bøada aya. Wäräda mñ crïchaðe Ācõrë leyra ïjä o quïrïä bøla, baribørla nañ djarade bø bërã cadjirua mñ sode bøba cadjiruada obibaria.

8

Ācõrë Jauredeba nïbadidebema

¹⁻² Idira dadjirära Jesucrito ume panø bërã ni maäri bida bedeade panlëa.* Ācõrë Jaureba dadjiräa zocai bai djiwidida Jesucritoðeba diasia. Dadjirära cadjiruadephemada idjabä beudidebemada ëdrø bøsia. ³ Ācõrëba Moisea diada leyba dadjirära cadjiruadephemada poya ëdrø bøle basia. Nañ djaraba o quïrïä bødeba nïnaba mañ ley ïjä odi cäyäbara cadjiruada obadaa. Baribørla Ācõrëba idji Warrada diabuesia dadjirä dji cadjiruarä quïräca þamärëä. Mañne idji Warrara dadjirä cadjirua carea beusia. Mäwä Ācõrëba idji Warradeba dadjirära cadjiruadephemada ëdrø bøsia. ⁴ Idjia mäwä osia dadjiräba poya jipa oðamärëä idji leyba jara bø quïräca. Idira dadjirära poya jipa nïbadia nañ djaraba o quïrïä bødeba nïnaë bërã, ãtebørla Ācõrë Jauredeba nïna bërã.

⁵ Nañ djaraba o quïrïä bødeba nïnaba ababe nañ djaraba cadjirua o quïrïä bødrø crïchabadaa. Baribørla Ācõrë Jauredeba nïnaba Ācõrë Jaureba quïrïä bødrø crïchabadaa. ⁶ Nañ djaraba o quïrïä bøda abalba crïcha þaibørla beuya. Baribørla Ācõrë

---

* **8:1-2** Griego bedeade ñçlørla cartade nañ sida bøl bøla: “Ädjjirära nañ cacuaba cadjirua o quïrïä bødeba nïnaë bërã, ãtebørla Ācõrë Jauredeba nïna bërã.”

Jaureba quīrīā b̄l̄da crīcha b̄aib̄l̄r̄a necai b̄aya idjab̄a ewariza Ācōrē ume zocai b̄aya. ⁷ Ābaab̄a nañ djaraba o quīrīā b̄l̄da crīcha b̄aib̄l̄r̄a, Ācōrē ume dji quīrūa. Ācōrē leyra ījā o quīrīāea, ni poya ījā oēa. ⁸ Nañ djaraba o quīrīā b̄l̄deba nīnara Ācōrēba bia unucaa.

⁹ Barib̄l̄r̄a Ācōrē Jaureda wārāda bārā sode b̄l̄b̄l̄r̄a, idjid̄eba nīnara. Nañ djaraba o quīrīā b̄l̄deba nīnaēa. Wārāda Crito Jaure neē b̄l̄ra Critodeēa. ¹⁰ Barib̄l̄r̄a Critoda bārā sode b̄l̄b̄l̄r̄a, bārā jaurera zocai b̄la Ācōrēba bārāra jipa unu b̄la bērā. Māwāmīna bārāba cadjirua o panana carea nañ djarade beudia. ¹¹ Barib̄l̄r̄a idji Jaureda bārā sode b̄la bērā, idjid̄eba bārā cacua beuida b̄l̄ra ārēbab̄iya Jesu ārēbab̄ida quīrāca.

¹² Djabarā, dadjirāra wārāda Ācōrē Jauredeba nībađida panla. Nañ djaraba o quīrīā b̄l̄deba nībađiē panla. ¹³ Bārāda nañ djaraba o quīrīā b̄l̄deba nībađib̄l̄r̄a beudia. Barib̄l̄r̄a nañ djaraba cadjirua o quīrīā b̄l̄da Ācōrē Jauredeba igaradib̄l̄r̄a, ewariza Ācōrē ume zocai panania. ¹⁴ Jūma Ācōrē Jauredeba nīnara Ācōrē warrarāa. ¹⁵ Bārāba Ācōrē Jaure edasidade nezocada b̄l̄e basía. Āteb̄l̄r̄a b̄lsia Ācōrē warrarāda b̄eadamārēā. Idjid̄eba ne wayadacaa āteb̄l̄r̄a Ācōrēa “m̄l Zeza” abadaa. ¹⁶ Dadjirā sode Ācōrē Jaureba cawabi b̄la wārāda Ācōrē warrarāda. ¹⁷ Idji warrarā bērā Crito ume ābaa idjia erob̄l̄debemada edadia. Dadjirāda wārāda Crito bia mīgada quīrāca bia mīga pananib̄l̄r̄a, Ācōrēba Crito ume ābaa bio bia b̄uya.

Bajāne bia pananinebema

¹⁸ Dadjirā nañ ewaride bia mīga panlnebemada māla mācua crīchacaa, noocoarebema ewaride Ācōrēba dadjirāra bia b̄li bērā. ¹⁹ Ne jūma Ācōrēba ocuadaba quīrīā b̄la idji warrarā bia panebʌdada isabe unubida. ²⁰⁻²¹ Naēna ne jūma Ācōrēba bia ocuadara biē b̄esia. Baribʌrl iduba māwā biē b̄eē basía, ātebʌrl Ācōrēba biē b̄asia. Māwāmīna ne jūma biē b̄edaba jāā b̄la Ācōrēba idji warrarā bia b̄li quīrāca bia b̄lmārēā. Mañbe waa berawaēa.

²² Dadjirāba cawa panla wērāba warra tobʌrlde pua carea isabe to quīrīābarida. Ara mañ quīrāca ne jūma Ācōrēba ocuadara puadeba b̄eaca b̄la. Mañ carea isabe bia b̄e quīrīā b̄la. Ācōrēba ocuadā biē b̄edā ewarideba abā ididaa māwā b̄la. ²³ Mañ awara Ācōrēba dadjirā cacuara bia b̄lmārēā jāā panlmissa dadjirā sida puadeba panla. Idji warrarā edabʌrlde māwā oya. Idji Jaureda dadjirānaārā diasia wārāda idji warrarāda cawađamārēā. ²⁴ Ācōrēba dadjirāra ēdrʌ edada bērā mañgʌra jāā panla. Dadjia jāā panlra wadibida neē panla. Eropanlbara ¿cārē cārēā jāā panacasiđa? ¿Caiba idjia erobʌ edai carea jāā bai? ²⁵ Baribʌrl dadjirāba jāā panlra wadibida neē panl bērā jūma droa panlneba cawa panla wārāda edadida.

²⁶ Mañ awara ara dadjiduba l̄b̄laē panl bērā Ācōrē Jaureba dadjirāra careba b̄la. Wārāda adua panla sāwā Ācōrēa aride iwidiđida. Baribʌrl Ācōrē Jaureba dadjia poya jaradaca bedeadeba dadjirā carea Ācōrēa iwidiđibaria. ²⁷ Mañne Ācōrē dadji so acʌbariba idji Jaureba iwidi b̄lra cawa

þla, idjia quïrïä þa quïrïca idjiderä carea iwidibari bërä.

Ācōrëba ne jūmaneba carebabaria

28 Ācōrëba crïcha þada quïrïca idji quïrïä þeada trësia. Dadjiräba cawa panla mañgþrä itea Ācōrëba ne jūmaneba biada obarida. **29** Idjia naënaeda cawa þasia cairäda idjiderä baida. Ädjirära þasia idji Warra Jesu quïrïca beadamärëä. Mäwä idji Warra Jesura djabarä zocärä panñebemada dji nabemaa. **30** Ācōrëba idji Warra Jesu quïrïca beadamärëä naënaeda þädara idjimaa trëcuasia. Idjia trëcuadara jipa unusia. Idjia jipa ununaräa idji biya quirudebemada diaya.

31 ¿Mañgþdebemada sãwã crïcha pan? Ācōrëra dadjiräare þa bërä ¿caiba dadjirära poyai?

32 Wäräda Ācōrëba idji Warra arada wägaë basia ãtebþra jüma dadjirä carea idu beabisia. Mañ bërä ¿idjia dadjiräa ne jüma biada Crito ume ãbaa diaëca? **33** ¿Caiba Ācōrëa idjia edaðaräda poya bië jarai? Ācōrëba dadjirära jipa unubaria. **34** ¿Caiba dadjirära bedeade panñana adi? Ni aþaþba mäwä jaradaëa Jesucritora dadjirä carea beuda bërä. Idjira beu þadada ñrëbasia. Idira Ācōrë jåwa araare þla. Mama dadjirä carea Ācōrëa bedea djuburia þla. **35** ¿Caiba dadjirära Crito quïrïanebemada poya ãyä þli? Ewari zarea zebþræde, bia mïga panñne, ëberäraþa dadjirä bië odi carea ëpë panñne, jarraba zebþræde, cacuadë jñni carea neë panñne, minijïchiadë panñne, ëberäraþa bea quïrïä panñne ni aþaþba dadjirära Crito quïrïanebemada poya ãyä þlëa. **36** Ācōrë Bedeade nãwã þá þla:

Ewariza b_λ carea daira bea quīrīā pan_λa. Oveja
beab_λda quīrāca beadida crīcha pan_λa.[†]

³⁷ Barib_λr_λ Critoba dadjirāra quīrīā b_λa. Idjideba jūma mañgra dadjirāba poyabadaa.

³⁸⁻³⁹ Mañ carea m_λa cawa b_λa dadjirāda beudib_λr_λ wa zocai pananib_λr_λ, Ācōrē quīrīānebemada jīga pananaēda. Nañ ewaride, nubema ewaride biða jīga pananaēa. Idjab_λ bajānebema nezocarāba, jairāba, dji droma beaba, nañ dedaaðe ñtlara beaba, nañ dedaaðe jewedaara beaba, ni cārē Ācōrēba odadebema biða dadjirāra idji quīrīānebemada poya ãyā b_λdaēa.[‡] Ara mañ quīrīāra dadjirā Boro Jesucritodeba unubisia.

9

Ācōrēba israelerā edada

¹ M_λra Critode bērā wārā bedeada jaraya. Sewa oēa. Ācōrē Jaureba m_λ sode nañ bedeara wārā arada cawabi b_λa. ²⁻³ Nañda jaraya: m_λ ēberārā judiorā carea ewariza bio sopua babaria. Ädjirāra Ācōrē ume biē pan_λnebemada poya bia b_λibara, m_λda ädjirā cacuabari Critodebemada jīga becasia. ⁴ Ädjirāra Israeldebemaa. Ācōrēba ädjirāra nañrā edasia idji warrarāda beadamārēa.* Idji quīrāwārēa dorroorroada ädjirāa unubisia.[†] Ädji drōā nañabemarā ume bedea b_λsia.[‡] Idji ley sida Moisedeba ädjirāa diasia. Ädjirāa cawabisia idji dede cārēda odida pan_λda idjab_λ jūma

[†] 8:36 Salmo 44:22. [‡] 8:38-39 Jairā. Griego bedeade nāwā b_λ b_λa: “Dji dromarāba, jūma poya beaba.” * 9:4 Exodus 4:22. [†] 9:4 Exodus 40:34-35. [‡] 9:4 Genesi 12:1-3.

idjia diai jaradara ādjirā itea basia. ⁵ Ādji drōā naēnabemarāra dji dromarāda bеasia. Ādjirāneba Critora nañ djarade zesia. Idjidrl jūmarā Ācōrēa. Idjíablrl dadjirāba ewariza bia bedeadida panla. Bia bла māwā baida.

⁶ Mла jaraē bла Ācōrēba israelerā itea oyada adara oě bлаda. Āteblrl mла jara bла jūma Israeldeba yōpedadara Ācōrē quīrāpita israelerāeda. ⁷ Idjabā jūma Abrahañneba yōpedadara Ācōrē quīrāpita Abrahañ warrarā araēa. Ācōrēba Abrahaña nāwā jarasia: “Mла warrarā diai jaradara bла warra Isadeba zedia.”[§] ⁸ Mañ bedeaba dadjirāa cawabi bла jūma Abrahañneba nañ djarade topedadara Ācōrē warrarāeda. Ācōrēba diai jarada warrarādrl Abrahañ warrarā araa. ⁹ Ācōrēba Abrahaña diai jarada bedeara nałgla: “Za zei poade ara nañ ewari quīrāca mлаra wayacusa zeya. Mañne Saraba warrada to erobaya.”*

¹⁰⁻¹² Mañ awara Ācōrēba cawabisia idjia eda quīrīā bлаda edabarida. Idjabā cawabisia ni abala edacada ādjia o panla bia unu bла bērā āteblrl edabaria idjia trīna bērā. Nāwā cawabisia: Rebecaba mīguisoda tosia. Dji zezara dadji drōā naēnabema Isa basía. Baribrl mañ warrarā todi naēna idjabā biada ni cadjiruada odi naēna Ācōrēba Rebecaa jarasia: “Dji nabemada dji tēäbema jłwaeda baya.”† ¹³ Mañ carea Ācōrē Bedeade nāwā bла: “Mла Jacoboda quīrīāsia,

---

§ **9:7** Genesi 21:12. * **9:9** Genesi 18:10,14. † **9:10-12** Genesi 25:23.

mañne Esaúra unu amasia.”‡

14 ¿Mañnebemada sāwā crīcha panl? ¿Ācōrēba jipa ocada crīcha panlca? ¡Māwāéa! **15** Ācōrēba Moisea nāwā jarasia:

Māa quīrā djuburia quīrīā bλ ēberāda quīrā djuburiaya idjabā māa quīrīaneba careba quīrīā bλ ēberāda quīrīaneba carebaya.§

16 Wārāda Ācōrēba edablrl ēberāra edaca mañ ēberāba o bλda bia unu bλ bērā ni dji ēberāba māwā quīrīā bλ bērā. Ātebblr idjia quīrā djuburia quīrīā bλdrl edabaria. **17** Ācōrē Bedeade idjia Egipetdebema boroa jaradada nāwā bλ bλa:

Māa bλra dji boroda bλsia bλ mīgabi bλdēba mā aλbada unubi carea. Māwā māra jūma nañ ējūāne trλ bλga bλaya.*

18 Mañba cawabi bλa Ācōrēba abalda quīrā djuburia quīrīā bλbblr māwā obarida idjabā abalda cawblr zarea bλ quīrīā bλbblr māwā bλbarida.

19 Mañ bedea carea abalba nāwā jaraisicada: “Ācōrēba māwā obari bērā ¿cārē cārēā dadjirāra bedeade panlana a bλ? ¿Idjia dadjirā bλda quīrāca panlēca?” **20** Baribblr dji māwā bedea bλra ¿cai māwā Ācōrēa bedeai carea? Zocoba dji cadaa jaraida bλca: “Bla ¿cārē cārēā māra jāwā osi?” **21** ¿Dji egoro cabariba o quīrīā bλ quīrāca oiē bλca? ¿Abari egoroba zoco ewari droma careabemada, baridua ewari careabema sida oida bλēca?

22 Ara mañ quīrāca Ācōrēba o quīrīānada osia. Ēberārāba cadjirua o panl carea Ācōrēba idji

---

‡ 9:13 Malaquia 1:2-3. § 9:15 Exodus 33:19. * 9:17 Exodus 9:16.

quīrūbiđeba idjabā idji ḥbāadeba cawa opeda tħbħ
uruade batabueida bħasia. Bariblṛa āđjia cadjurua
o panħra jūma droasia. ²³ Māwā droasia idji biya
quiru waiħla bħaddebemada idjia quīrā djuburia
bħ ēberārāa cawabi carea. Āđjirāra idjia naēna
edasia idji bia quirudebemada eroħeadamārēā.
²⁴ Dadjirāra mał ēberārānebema. Lċlṛa judiorāa
idjabā lċlṛa judiorāea. Bariblṛa Ācōrēba jūma
dadjirāra trħsia. ²⁵ Ācōrēba jaradada Osea cartade
nāwā bá bħla:

Māl puruē baħħada māl puruadha aya. Mħa quīrīā
baħħa puruda mħa quīrīā bħ puruadha aya.†

²⁶ Idjabā nāwā bá bħla:

Mħa jarasia bärāra māl ēberārāeda.

Māwā jaradama mħa bärāra māl warrarāana aya.‡

²⁷⁻²⁸ Idjabā Isaíaba israelerānebemada nāwā jarasia:
Israelerāra zocārā panħa pusa ībħ quīrāca.

Māwāmīna āđjirāra zocārāebe ēdrħedja
dadjirā Boro Ācōrēba naħi ējūāne bħeara
isabe jūma cawa oi bērā.§

²⁹ Idjabā mał naēna Isaíaba nāwā jarasia:
Dadjirā Boro jūma poya bħla dadji israelerāra
lċlṛa zocai bħadha ēbħara, Sodomanebemarā,
Gomorraħebemarā quīrāca ni abha bida nee
bacasia.*

Judiorāba Crito ħjāna ħannej panħnebema

³⁰ ¿Maħla cārēda jara bħ? Judiorāeba jlgħadha
basia Ācōrē quīrāpita jipa bħadhi carea. Bariblṛa

† ^{9:25} Osea 2:23. ‡ ^{9:26} Osea 1:10. § ^{9:27-28} Isaía 10:22,23.

* ^{9:29} Isaía 1:9.

Critora ïjäpedada bërã Äcõrëba ädjirära jipa unusia. ³¹ Mañne israeleräba Äcõrë quïräpita jipa beadi carea leydeba jrla pananamïna Äcõrëba jipa unuë basia. ³² ¿Cärë cärëä ädjirära jipa unuë basi? Jipa unuë basia Crito ïjäni cäyäbara ädjia o panâneba idji quïräpita jipa beadi carea jrla panana bërã.[†] Wäräda ädjiräba Critora ïjänaë basia mõgarade tñedrâbâda quïräca. ³³ Äcõrë Bedeade mañnebemada nãwã bâl bâla:

Ürinadua. Mña Sioñ purude de oi careabema mõgarada bâlbârla.[‡]
Mañ mõgarade ëberärära tñedrâdapeda baedia.
Baribârla idji ïjä bâba idji quïrïäbe ïjä baëa. §

10

¹ Djabarã, mña sodeba quïrïä bâla Äcõrëba israelerära ëdrâ edaida. Mañ carea mña Äcõrëa iwidi babaria. ² Mña jaraya ädjirâba Äcõrëra wäräda ëpë quïrïä panâda. Mâwämïna Äcõrëba quïrïä bâdebemada ãi crîcha panâa. ³ Äcõrëba sâwâ ëberärä jipa unubarida ädjirâba cawaðacaa. Mañda igaradapeda ara ädjia o panâneba jrla panâa Äcõrë quïräpita jipa beadi carea. ⁴ Baribârla Crito ïjäbâldara Äcõrëba jipa unubaria. Mañ bërã ley ïjä o panâneba jipa beadi carea waa jrlædië panâa.

⁵ Moiseba bâsia sâwâ ëberärära Äcõrëba diada leydeba poya jipa beadida. Nãwã bâsia: “Ëberâba

---

[†] 9:32 Ädjia o panâneba. Griego bedeade ñçrla carta de nãwã bâla: “Äcõrëba Moisea diada ley ïjä o panâneba.” [‡] 9:33 Sioñ purura idjaba Jerusalé abadaa. § 9:33 Idji quïrïäbe ïjä baëa. Griego bedeade bâl bâla: “Peraëa.” Isaía 28:16; 1 Pedro 2:6.

nañ leyba jara b̄lra ījā o b̄aiblrl, zocai b̄aya.”*

6 Bariblrl Crito ījāb̄lrlada Ācōrēba jipa unubaria. Mañ ēberāba jarabaria: “B̄l sodee crīcharādua abalda bajānaa wāida b̄lada Crito nañ dudaa zebi carea. **7** Crīcharādua abalda beudarā panabadamaa wāida b̄lada Crito īrēbabī carea.”

8 Bariblrl Ācōrē Bedeade nāwā b̄l b̄la: “B̄la Ācōrē bedeara cawaicha b̄la.† B̄l iteba idji bedeara jaraida b̄la idjab̄a b̄l sodeba ījāida b̄la.”‡ Idji bedeara daiba nāwā jaradia panla jūmarāba ījānamārēā: **9** b̄l iteba Jesura jūmarā Boroada aiblrl, idjab̄a Ācōrēba idjira īrēbabisida b̄l sodeba ījāiblrl, Ācōrēba ēdr̄l edaya. **10** Wārāda abalba sodeba ījāiblrl, Ācōrēba jipa unuya. Iteba Jesura jūmarā Boroada aiblrl Ācōrēba ēdr̄l edaya.

11 Ācōrē Bedeade nāwā b̄l b̄la: “Idji ījā b̄lba idji quīrīabe ījā b̄aēa.”§ **12** Ācōrēra jūmarā Boro bērā judiorāra, judiorāé sida abarica obaria. Idjia quīrā djuburia iwidiblrlada bio carebabaria. **13** Ācōrē Bedeade nāwā b̄l b̄la: “Dadjirā Boro Ācōrēa quīrā djuburia iwidiblrlada jūma ēdr̄l edaya.”*

14 Bariblrl ēberāba wadi dadjurā Boro Jesucrito ījānaē panlne ḥsāwā idjia quīrā djuburiada iwididi? Idjidebemada wadi ūrīnaē panlne ḥsāwā ījāni? Idjab̄a ni abalba ādjia jaradiade wāéblrl ḥsāwā idjidebemada ūrīni? **15** Ācōrēba ni abalda diabueēblrl, ḥsāwā jaradiade wāni? Ācōrē Bedeade

* **10:5** Levitico 18:5. † **10:8** B̄la Ācōrē bedeara cawaicha b̄la. Griego bedeade nāwā b̄l b̄la: “Idji bedeara b̄l caita b̄la.” ‡ **10:8** Deuteronomio 30:14. § **10:11** Idji quīrīabe ījā b̄aēa. Griego bedeade b̄l b̄la: “Peraēa.” Isaía 28:16; 1 Pedro 2:6. * **10:13** Joel 2:32.

nāwā bá bála: “Bedeal bia jarade zebadara bio bia bœaa.”[†]

16 Baribarla jūma judiorāba bedeal bia Critodebemada ījānaē basía. Isaíá cartade nāwā bá bála: “Mā Boro, daiba jarapedadara ¿caiba ījāsi?”[‡]

17 Wārāda ēberārāba Critodebemada naārā ūrīnida panla poya ījāni carea.[§] **18** Baribarla māa iwidiyá: ¿Judiorāba mał bedeara ūrīnaē basica? Wārāda ūrīsidaa. Ācōrē Bedeade nāwā bá bála:

Idjidebemada jūma nał ējūāne jarasidaa. Mał bedeara tāmleeda jara wāsidaa.*

19 Māa wayacusa iwidiyá: ¿judiorāba mał bedeara cawadaca basica? Māē, cawasidaa judiorāéba cawapedada quīrāca. Mał carea Moiseba Ācōrēneba judiorānaārā jarasia:

Māa edadaē puru careba bādeba māa bārāra ji-waida bāya māda quīrīānamārēä.

Mā adua bāda puru careba bādeba māa bārāra quīrūbigaya māda quīrīānamārēä.[†]

20 Idjabá Isaíába Ācōrēneba ne wayaa neě nāwā jarasia:

Mā jaladaē pananaba māra unusidaa. Mānebema iwididaē pananarāa ara mādjidēbemada cawabisia.[‡]

21 Baribarla israelerānebemada Isaíába Ācōrēneba nāwā jarasia:

[†] **10:15** Griego bedeade nāwā bá bála: “Bedeal bia jarade zebadra jirūra bio bia quedea.” Isaíá 52:7. Griego bedeade ācārla cartade bá bála: “Necai bai bedeal jarade zebadara.” [‡] **10:16** Isaíá 53:1.

§ 10:17 Critodebema. Griego bedeade ācārla cartade bá bála “Ācōrē Bedeal.” * **10:18** Salmo 19:4. [†] **10:19** Deuteronomio 32:21.

[‡] **10:20** Isaíá 65:1.

Ewariza māa jāwa wabadjia ēberārā cāwārā zarea
bea, mā ījāé bearā māmaa zedamārēā. §

11

Λαλρά judiorāba Crito ījāpedada

¹ Mał carea māa nałda iwidiya: ¿Ācōrēba israelerā idji ēberārāda igarasica? ¡Māwāéa! Māda israelerānebemaa, Abrahañ ēberārānebemaa, Benjamīneba yōnaa. ² Ācōrēba naëna israelerāra edasia idji puruda bāmārēā. Mał bērā ādjirāra igaraē bła. Bārāba Ācōrē Bedeade Elíadebema błedada cawa panla. Elíaba Ācōrēa israelerāra nāwā biē jarasia. ³ “Mā Boro, błedeba bedeabadarāda jūma quenasidaa idjabāa báa animarā babue diabadada jūma ārīsiđaa. Ababe mādrā bła, baribłra mā siđa beadi carea jārla panla.”* ⁴ Małne Ācōrēba nāwā panusia: “Māa siete mil ēberārāda mā itea waga erobla. Ādjirāra Baal quīrāpita chīrāborode bārru cobeadacaa.”† ⁵ Ara mał quīrāca nał ewaride bida Ācōrēba idji biadeba dai judiorāda zocārāébe edasia idjiderāda bēadamārēā. ⁶ Māwā Ācōrēba idji biadeba edasibłra, daiba o panla carea edaē basía. Daiba o panla carea edadabara, māwāra idji biadeba edaē bacasia.

⁷ ¿Małnebemada sāwā crīcha panla? Israelerāba Ācōrē quīrāpita jipa bēadi carea jārla pananamīna jipa bēadaē basía. Baribłra israelerā zocārāé panla bā ījāsiđaa, Ācōrēba edada bērā. Ādjirāda

---

§ **10:21** Isaía 65:2.   * **11:3** 1 Reye 19:10,14.   † **11:4** 1 Reye 19:18.

Ãcõrëba jipa unusia. Waabemarãba ïjã quïrñânaẽ basía. ⁸ Ãcõrë Bedeade nãwã bá bla:

Ãcõrëba âdjirã crîchara bësia poya cawarãnamârëä,
âdji dauba ununara poya cawarãnamârëä,
idjabä ãdji cawarãlba ûrñara poya cawarãnamârëä.

Ãdjirâra wadibida ara mäwã panla.[‡]

⁹ Idjabä judiorä boro Daviba mañgâdebemada
Ãcõrëa jarasia:

Ãdjirä bia ne coblada carea idu crîchabidua bla
cawa oëda.

Mäwã âdubla cûrûgadìa animarä jidabadade edaa
baeblada quïrâca. Mañne âdjirâra cawa odua.

¹⁰ Ãdjirâra dauberrea bëa quïrâca bëdua âdjia unu
panlra cawarãnamârëä. Idjabä ewariza bia
mîgabidua.[§]

Ãcõrëba judioräé ëdrä edada

¹¹ Nañda mña iwidiya: ¿judioräba Critora
igarasiða bërã abeda waa Ãcõrë ume poya bia
beadaëca?* ¡Mäwâéa! Ätebârla Crito igarapedada
bërã Ãcõrëba judioräéda ëdrä edabaria. Mäwã
judiorära jiwaïda beadapeda idjida quïrñânia.
¹² Judioräba Crito igarapedada bërã âdjirã cäyâbara
Ãcõrëba jüma nañ eñüânebema judioräéra bio
careba bla. Mañ bërã judiorä wayacusa Ãcõrë
ume bia panebâda ewaride ¿Ãcõrëba jümarâda
biara carebaëca?

[‡] **11:8** Isaía 29:10. [§] **11:10** Bia mîgabidua. Griego bedeade nãwã
bá bla: “Âdji ëcarrara jürëä bëdua.” Salmo 69:22-23. ^{*} **11:11**
Griego bedeade nãwã bá bla: “¿Judiorära tñedrâdapeda abeda
baesidaca?”

13 Mλa judiorāéa ne jaraya. Ācōrēba mλra bārāmaa diabuesia jaradia bāmārēä. Maλda mλa jūma jipa o quīrīä bλla. **14** Mλa judiorāéa jaradia bλdeba quīrīä bλla mλ ēberārā judiorā bida maλ bedeara ūrī quīrīānida jiwaiða panλ quīrāca. Māwā Ācōrēba ādjirārā ñcλrλ ēdrλ edaya. **15** Ācōrēba judiorāra igaraða bērā ñcλrλ naλ ējūānebemarāra idji ume bia bλsia. Maλ bērā Ācōrēba judiorā wayacusa bia edabλrλde ¿cārēda sāwāi? Ādjirā sida beudarā quīrāca pananada Ācōrē ume zocai bēadia.

16 Trigo naārā ewabλdade pañda ocuadapeða maλ pañnebemada Ācōrēa aña diaðibλrλ, waabema pañ sida Ācōrēna. Ara maλ quīrāca jūma judiorāra Ācōrēna, ādji drōä nañabemarāda idjide bāda bērā. Idjaba bacuru carrada bia bλbλrλ, dji jwate sida bia bēaa. Ara maλ quīrāca jūma judiorāra Ācōrēna, ādji drōä nañabemarāda idjide bāda bērā.

17 Ñcλrλ judiorāra Ācōrēnebemada jīga panesidaa olivo bacuru jwate tētacuada quīrāca. Bārā judiorāéra Ācōrē neě panesidaa olivo bacuru iduba mēä warida quīrāca. Baribλrλ ñcλrλ bārā judiorāéra ñcλrλ judiorā cacuabari Ācōrē ēberārāda panesidaa iduba mēä warida olivo bacuru jwatera dji tētacuada de cara bλcuada quīrāca. Māwā idira Ācōrēba bārā sida careba bλa judiorā careba bāda quīrāca.[†] **18** Baribλrλ

[†] **11:17** Ācōrēba bārā sida careba bλa judiorā careba bāda quīrāca. Griego bedeade nāwā bλ bλa: “Bārā sida bacuru ba dji carraðeba ze bλdeba bia panλa.”

crīcharānadua bārā judiorāéra judiorā cāyābara Ācōrē quīrāpita biara ɓeada. Quīrānebadadua bārāra dji carrađeba zocai panlāda. Dji carrara bārāneba zocai ɓlēa.

¹⁹ Āibērā bārā judiorāéba crīchadisicada Ācōrēba judiorāra igarasida bārāda ādjirā cacuabari edai carea. ²⁰ Wārāda māwā ɓla. Bariblrl Ācōrēba ādjirāra igarasia Critoda ījāpedadaē bērā. Mañbe bārāda edasia Critoda ījāpedada bērā. Mañ carea bārāra judiorā cāyābara biara ɓeada crīcharānadua, ātebblr Ācōrēra waya pananadua. ²¹ Judiorāba ījānaē panl carea Ācōrēba ādjirāra igarasia bacuru jlwate tētacuablr quīrāca. Ara mañ quīrāca bārā judiorāéba ījānaēbblr, Ācōrēba bārā sida igaraya.

²² Bio crīchadadua sāwā Ācōrēba idji biadeba carebabarida idjaba sāwā cawa obarida. Judiorāba ījāpedadaē bērā Ācōrēba cawa opeda ādjirāra igarasia. Mañne bārā judiorāéra idji biadeba careba ɓla idjaba careba ɓaya. Bariblrl mañneba pananida panla. Bārāba ījāpananaēbblr, Ācōrēba bārā sida cawa opeda igaraya bacuru jlwate tētacuablr quīrāca. ²³ Idjaba judiorā Crito ījānaē pananaba ījānibblr, Ācōrēba ādjirāra wayacusa bia edaya dji jlwate tētađade wayacusa cara ɓlbblr quīrāca. Idji ɓlādeba māwā poya oya. ²⁴ Wārāda bārā judiorāéra olivo bacuru iduba mēā warida quīrāca panasidaa. Ācōrēba mañ bacuruđebemada tētacuapeda olivo bacuru udade cara ɓlācuasia. Māwā ɓaiē ɓlmīna Ācōrēba osia. Mañ bērā Ʉjudiorāra wayacusa poya edaěca dji uđa bacuru

j_ʌwatera wayacusa cara b_ʌcuab_ʌr_ʌ quírāca?

Ācōrēba jūma israelerā ēdrā edaidebema

25 Djabarā, mλa quīrīā bλa Ācōrēba naēna cawabiē bādada bārāba cawadida. Māwā judiorā cāyābara biara bēada crīchadāēa. Ācōrēba naēna cawabiē bādara naλgla: zocārā judiorāda cλwλrλ zarea panesidaa idjabā cλwλrλ zarea panenia aba jūma dji Crito ījānida panλ judiorāēba ījābādādaa.

²⁶ Māwānacarea Israel purura Ācōrēba jūma ēdrʌ
edava. Ācōrē Bedeade nāwā b̄l b̄la:

Dadjirā Ēdrā Edabarira Sioñ puruđeba zeya.‡
Idjia Jacobodeba yōpedadarāba cadjurua
opedadarā jūma quīrādoaya.

²⁷ Mă ādjiră ume bedea bădara oya. Ādjia cadjirua
opedădara quīrādoava. §

²⁸ Judiorāba bedea bia Jesudebemada igara pan**λ**
bērā Ācōrē ume dji quīrūa. Mañ bērā bārā ju-
diorāéra Ācōrē ēberārāda poya beadia. Baribar**λ**
Ācōrēba ādjirā drōā naēnabemarāra edada bērā
wađibida quīrīā bλa. ²⁹ Wārāda Ācōrēba diadara
jārīcaa. Idjia trānara igaracaa. ³⁰ Bārā ju-
diorāéba naēna Ācōrēra ījānaca basīa. Baribar**λ**
judiorāba ījānaē pan**λ** bērā idira Ācōrēba bārāra
quīrā djuburia bλa. ³¹ Ādjirāba idira ījānacaa
nocoarebema ewarieđe Ācōrēba quīrā djuburi-
amārēā bārā judiorāé quīrā djuburia bλ quīrāca.
³² Wārāda Ācōrēba iduaribisia jūmarāda cawar**λ**

‡ **11:26** Sioñ purura idjaba Jerusaleñ abadaa. § **11:27** Isaía
59:20-21; 27:9.

zarea b̄eadamārēā. Māwā jūmarāda quīrā djuburiaya.

³³ Ācōrēra bio ne cawa b̄la idjaba crīcha cawa b̄la. Idjia oi crīcha b̄lra ni abālba poya cawadaēa. Idjia o b̄la sida poya cawadaēa.

³⁴ ¿Caiba Ācōrē crīchara cawa b̄la? ¿Caiba idjía crīchada jaradiabari?

³⁵ ¿Caiba Ācōrēa ne diasi jēda diamārēā?

³⁶ Ācōrēb̄lra ne jūmada osia. Ne jūmada idjideba b̄la idjaba idji itea b̄la.

Dadjirāba ewariza idjía bia bedeadida panla. Bia b̄la māwā b̄aida.

12

Ācōrē itea beadadua

¹ Mañba djabarā, Ācōrēba bārāra quīrā djuburiada bērā, mā bārāa bedea djuburiaya ara bādjida Ācōrēa diađamārēā. Idji itea bia b̄eadadua bārāra bia unumārēā. Māwā bārāba wārāda idji itea bia odia. ² Nañ ējūñebemarāba quīrīā panla quīrāca nībarānadua, ãteb̄lra crīcha djiwidī Ācōrēba dia b̄ldeba jipa nībadadua. Māwā Ācōrēba quīrīā b̄lra bārāba cawadia. Jūma idjia quīrīā b̄lra bia b̄la, jipa b̄la, idjaba idjia biaunu b̄la.

³ Ācōrēba idji biadeba māra b̄lsia idji itea ne o b̄amārēā. Mañ bērā mā bārāa nañda jaraya: ni abālba crīchaiē b̄la ara idjida dji dromaara b̄lada. Bārāba Critora ījāpedada bērā Ācōrēba bādjiza awara awara diasia ne odamārēā. Mañ bērā idjia diada quīrāca bādjia o panlnebemada jipa crīchadadua. ⁴ Dadji cacuara abā b̄lmīna dadji cacuade zocārā eropanla, jlwada, jīrūda,

boroda, ne jūmaa. Baribʌrla dadji cacuade bœeba abaraida oðacaa. ⁵ Ara mañ quiñāca dadjirāra zocārā panłmīna, Crito ume panł bērā cacua abā bʌl quiñāca panla. Māwā dadjirā jūmarāda cacua abālde ãbaa panla.

⁶ Ācōrēba idji biadeba dadjirāza ne odamārēä awara awara diasia. Idjia ñcʌrla diasia idjideba bedeadamārēä. Māwā diasibʌrla, ãdja wārāda ïjā panłneba māwā bedeadida panla. ⁷ Idjia ñcʌrla diasia djärā carebadamārēä. Māwā diasibʌrla, djärāra carebadida panla. Idjia ñcʌrla diasia idji bedeada jaradiadamārēä. Māwā diasibʌrla, idji bedeara jaradiadida panla. ⁸ Idjia ñcʌrla diasia djabarā careba panłneba biara ïjānamārēä. Māwā diasibʌrla, djabarāra carebadida panla biara ïjānamārēä. Ñcʌrla diasia ne dia panłneba djärā carebadamārēä. Māwā diasibʌrla, sobiadeba diađida panla. Ñcʌrla diasia djabarā boroda bœadamārēä. Māwā diasibʌrla, quiñācuita jipa o bœadida panla. Idjabā ñcʌrla diasia djärā quiñā djuburiadamārēä. Māwā diasibʌrla, bʌlsridađeba quiñā djuburiadida panla.

⁹ Sodeba dji quiñā bœadadua. Jūma cadjiruara igaradadua. Biadrʌl eþenadua. ¹⁰ Wārā quiñāneba dji quiñā bœadadua. Cr̄icha biadeba dji waya bœadadua idjabā djärāda biara cr̄ichađadua. ¹¹ Coa bearānadua, ãtebʌrla zoquea bœadadua. Dadjirā Boro Jesuba quiñā bʌrla sodeba jūma oðadua. ¹² Ācōrēneba ne edadida cawa panł bērā bʌlsrida bœadadua. Bia mīga panłne droadadua. Ewariza Ācōrēa iwidiđadua. ¹³ Ācōrē ëberärā dji ne neě quedeara carebadadua. Bärā dede zebʌldara bia

edadadua.

¹⁴ Bārā biē odi carea ēpē bearāa bia jaradadua. Wārāda biyabrla jaradadua. Biē beadida jararānadua. ¹⁵ Bāsrida bea ume bāsrida beadadua. Sopua bea ume sopua beadadua. ¹⁶ Jūmarā ume bia beadadua. Djārā cāyābara biara beada crīcharānadua, ātebrla mīn djuburi quedea ume bia beadadua. Crīcharānadua bārāba djārā cāyābara biara cawa panada.

¹⁷ Abaalba bārāda biē oibrla, abari quīrāca orānadua. Jūmarā quīrāpita biada odadua. ¹⁸ Bārāareba jārladadua jūmarā ume necai panani carea. ¹⁹ Djabarā, abaalba bārāda biē osira abarica biē orānadua. Ātebrla iduaribidadua Ācōrēba cawa omārēā. Ācōrē Bedeade nāwā bāla: “Mlābrla cadjirua o bearā cawa oya. Mlābrla cawa oya ādjia cadjirua opedada quīrāca.”* ²⁰ Idjabā Ācōrē Bedeade nāwā bāla: “Bā dji quīrūda jarra bāde ne cobidua. Opichia bāde baido diadua. Māwā oibrla, idjira bio peraya.”† ²¹ Abaalba bārāda biē o baibrla abarica orānadua. Ātebrla bia odadua idjira perapeda idjia biē o bāra idu bāmārēā.‡

13

Dji bororā jāwaeda beadadua

¹ Jūmarāda nañ ējūānebema bororā jāwaeda beadida panla Ācōrēba bāda bērā. Neēa Ācōrēba bādaera. ² Mañ bērā nañ ējūānebema bororā igara

---

* **12:19** Deuteronomio 32:35. † **12:20** Bio peraya. Griego bedeade nāwā bāla: “Tābādauda idji boro ḥrā bāya.” Proverbio 25:21-22. ‡ **12:21** Griego bedeade nāwā bāla: “Cadjirúa idu poyabirādua, ātebrla bāla bia o bādeba cadjiruara poyadua.”

þlba Ācōrēba þldada igara þla. Djî māwā igara þeara ādji boroba cawa oya. ³ Wārāda jipa o þeaba ādji boroba cawa oida wayadacaa, ãtebþrlcadjirua o þeabþrl wayabadaa. Mał bērā bārā bororā ume ne wayaa neě þa quīrīā panþbþrl, biada odadua ādjia bia ununamārēä. ⁴ Wārāda bārā bororāra Ācōrēba idji nezocarā quīrāca þlsia bārāda carebadamārēä. Baribþrl bārāba cadjiruada odibþrl, ādjida wayadadua wārāda bio cawa odida panþ bērā.* Ādjira Ācōrē nezocarā quīrāca panla cadjirua o þeara cawa odi carea. ⁵ Mał bērā bārāra nał ějūnæbema bororā jåwaeda þeadida panla cawa orānamārēä. Mał awara ādjirā jåwaeda þeadida panla, cawa panþ bērā māwā baira jipa þlda. ⁶ Mał carea bārāba parata diaidida panþra bārā bororāa diabadaa. Jūma dadjirā druara ādjide þa bērā idjaba ādjirāra Ācōrē nezocarā quīrāca panþ bērā, bārāba mał paratara diaidida panla.

⁷ Jūmarāa diadadua bārāba ādjiza diaidida panþ quīrāca. Bārā bororāa parata diaidida panþra diadadua. Bārāba wayadida panþra wayadadua. Bārāba bia jaradida panþra bia jaradadua.

⁸ Bārāba diai bara panþbþrl, jēda diadaë þearānadua. Ababe dji quīrīā þeadadua. Djārā quīrīā þlba jūma Ācōrēba Moisea diaða leyra įjā o þla. ⁹ Mał leyba jara þla: “Daunemarādua, mīā bearādua, ne dralarādua, djārāba eroþrla awuarādua.”† Małra idjaba jūma mał leyba jara þa sida nał crīcha aþaþba jūma jara þla: “Djārāra

---

* **13:4** Wārāda bio cawa odida panþ. Griego bedeade nāwā þa þla: “Necora idji quīrīabe eroþacaa.” † **13:9** Exodus 20:13-15,17.

quīrīādua ara bʌdji quīrīā bʌ quīrāca.”‡ 10 Quīrīā erobʌba djärāra biě ocaa. Djärā quīrīā bʌde jūma Ācōrēba Moisea diađa leyra ījā o bʌla.

11 Jūma małgʌra o pananadua cawa panʌ bērā nał ewarira sāwā bʌla. Arłmanadua. Waa cāi bearānadua. Dadjirā nał ējūā cadjiruadebema ēdrʌdi ewarira caitaara bʌla dadjia naārā ījāpedada cāyābara. 12 Nał ewari cadjiruara jōbodoa diaması nūmanada īnadrlbodo quīrāca. Mał bērā dadjirāba cadjiruada idu bʌłapeda biada odida panla. Māwā dadjirāra cadjiruadebemada jūma jūatrʌ bēadıa sordaoba jūātrʌbariba idji cacua jūatrʌ erobʌ quīrāca. 13 Dadjirāra quīrāipa nībadida panla ãsa nībabada quīrāca. Bʌsrida obadađe beu nībadie panla, auduada o nībadie panla, caicaya bēadię panla, idjaba djärāba erobʌ carea biě crīchadię panla. 14 Ātebʌrla dadjirā Boro Jesucrito nībadā quīrāca nībadadua. Nał djaraba cadjirua o quīrīā bʌla iduaribirānadua.

14

Djabarā biě jaradię panʌ

1 Djaba abalba dadjia Jesucrito ījā panʌnebemada wadi bio adua bʌlbʌrla, idjira bia edadadua. Baribʌrla idjia adua bʌłdebema carea idji ume caicayarānadua. 2 Mła nałda jara bʌla: īcʌrla djabarāba cawa panla ne jūmada codida panla. Baribʌrla īcʌrla djabarāba dadjia Jesucrito ījā panʌnebemada wadi bio adua panʌ bērā crīcha panla ababe néuđebemada codida panla. 3 Baribʌrla ne jūma cobariba ne jūma

---

‡ 13:9 Levitico 19:18.

cocada igaraiē b̄la. Idjaba ne jūma cocaba ne jūma cobarida biē jaraiē b̄la, umena Ācōrēba edada bērā. ⁴ ¿B̄lra cai māwā djārā nezocada biē jarai carea? Idji borob̄lra jaraya bia o b̄lda wa biē o b̄lda. Barib̄lra dadjirā Boro Ācōrēba jaraya jūma idji nezocarāba bia o panlada, idji l̄b̄laadeba careba b̄l bērā bia o pananamārēā.

⁵ Idjaba l̄c̄lra djabarāba crīcha panla l̄c̄lra ewarira ewari dromada. L̄c̄lra djabarāba crīcha panla ewarira jūmaena abarida. Barib̄lra ādjiza sodeba crīcha panl quīrāca oñida panla. ⁶ Ewari droma waga b̄lba dadjirā Boro Ācōrē itea māwā o b̄la.* Ne jūma cobariba māwā cobaria dadjirā Boro Ācōrēra waya b̄l bērā. Mañ carea ne cobl̄rāde idjia Ācōrēa bia b̄lada abaria. Idjaba ne jūma cocaba māwā cocaa dadjirā Boro Ācōrēra waya b̄l bērā. Mañ carea ne cobl̄rāde idjia bida Ācōrēa bia b̄lada abaria.

⁷ Ni abalda ara idji itea zocai b̄lēa. Idjaba ni abalda ara idji itea beuēa. ⁸ Zocai panlne dadjirā Boro Ācōrē itea zocai panla. Idjaba beusidara dadjirā Boro Ācōrē itea beudia. Māwā zocai panlne wa beubl̄dade bida dadjirā Boro Ācōrēnea.

⁹ Critora beusia beudarā Boro bai carea. Idjaba l̄rēbasia zocai b̄ea Boro bai carea. ¹⁰ Mañ bērā ¿cārē cārēā b̄l djabada biē jara b̄l? ¿Cārē cārēā idjira igara b̄l? Jūma dadjirāra Ācōrē quīrāpita panania dadjiza opedadara cawa omārēā.† ¹¹ Ācōrē

---

* **14:6** Griego bedeade l̄c̄lra cartade nañ sida b̄l b̄la: “Ewari droma wagaē b̄lba māwā o b̄la dadjirā Boro Ācōrē itea.” † **14:10** Ācōrē. Griego bedeade l̄c̄lra cartade “Crito” b̄l b̄la.

Bedeade nāwā bá b̄la:

Dadjirā Boroba nāwā jara b̄la: m̄ra wārāda zocai
 b̄l b̄rā wārāneba jaraya jūmarāda
 m̄l quīrāpita chīrāborode cobeadida m̄la bia
 bedeadi carea.

Idjaba jūmarāba jaradia m̄ra Ācōrēda.‡

12 Wārāda dadjiza opedadara Ācōrēa jūma jaradia.

13 Mał b̄rā djārāba o b̄l carea waa biě bedeadiē panla. Āteb̄lrl sođeba nāwā crīchadida panla: dadjia o panlneba djaba abālda cadjiruade b̄aebidib̄lrl, biara b̄la odaēda. **14** M̄ra dadjirā Boro Jesucrito ume b̄l b̄rā wārāda cawa b̄la ni abāl djicoda cadjirua b̄lēda. Barib̄lrl abālba baridua djico coida cadjiruada crīchaib̄lrl, małḡla cocara b̄la. **15** Bla co b̄lđeba b̄l djabada idji sođe biě b̄eib̄lrl, blra quīrīnēba nīéa. Bla co b̄lđeba b̄l djaba crīchara ārīrādua Critora idji carea beuda b̄rā. **16** Bārāba o panlra biada cawa panla. Barib̄lrl djārāba małda biě jaradib̄lrl, orānadua biě bedearānamārēä. **17** Ācōrēba pe erođlđebemarāa jaracaa cārēda codida panlada idjabāa cārēda dodida panlada. Āteb̄lrl quīrīä b̄la ādjirāba idji Jauređeba jipa o pananida, necai pananida, idjabāa b̄lsrida pananida. **18** Crito māwā ēpē b̄eara Ācōrēba bia unu b̄la. Ēberārā biđa bia unubadaa.

19 Mał carea jārādida panla djabarā ume necai beadi carea. Māwā dji careba panania biara ījāni carea. **20** Bārāba co panlneba Ācōrēba djārā sođe odara ārīrānadua. Wārāda Ācōrē quīrāpita jūma djicora bia b̄la. Barib̄lrl biě b̄la dadjia co panlneba

---

‡ **14:11** Isaía 45:23.

dewara^{la}da cadjiruade baebidida. ²¹ Biara b^{la}a nedjara co^{ed}a, uva ba do^{ed}a, wa ni cārē si^{da} o^{ed}a b^{la} djabara cadjiruade baebi amaaba.

²² B^{la}a ne jūmada coida b^{la}da crīcha b^{la}b^{la}r^{la}, wa ne jūmada cocara b^{la}da crīcha b^{la}b^{la}r^{la}, ababe b^{la}bab^{la}r^{la} Ācōrē ume b^{la} crīchara cawaida b^{la}a. B^{la}a crīcha b^{la} quīrāca djārāa õgo crīchabirādua. Wārāda dadjia o pan^{la} carea dadji sode bi^{ed} crīchada^{eb}b^{la}r^{la}, bio b^{la}srida panania. ²³ Barib^{la}r^{la} abalba nāwā crīchaisicada: “Āibērā na^glra cocara b^{la}a.” Dji māwā crīcha b^{la}ba ma^{ld}a coib^{la}r^{la}, idji sode bi^{ed} b^{ley}a, bi^{ed} o b^{la}da crīcha b^{la} bērā. Wārāda abalba o b^{la}ra āibērā jipa b^{la}eda crīchaib^{la}r^{la}, cadjiruada o b^{la}a.

15

Djārāra carebadadua bia pananamārēā

¹ Dadjia ījā b^{la}debema bio cawa beaba mācua adua quedeara carebadida pan^{la}. Ababe dadjia quīrīā pan^{la}da odi^{ed} pan^{la}. ² Āteb^{la}r^{la} djārāba quīrīā pan^{la}dr^{la} odida pan^{la} adjida bia beadamārēā idjabā biara ījānamārēā. ³ Wārāda Crito bida ara idjia quīrīā b^{la}ra o^{ed} basia, āteb^{la}r^{la} Ācōrē Bedeade b^{la} b^{la} quīrāca māwāsia. Nāwā b^{la} b^{la}: “Ācōrē, adjirāba b^{la} bi^{ed} jarasi^{da}de m^{la} si^{da} bi^{ed} jarasi^{da}a.”* ⁴ Ne jūma Ācōrē Bedeade b^{la}dara dadjirāa jaradiai carea b^{la}a. Dadjirāra sobiabibaria idjabā carebabaria jūma droadamārēā. Māwā dadjirāba wārāda cawa pan^{la} Ācōrē ume ewariza bia pananida. ⁵ Ācōrēba dadjirāra sobiabibaria idjabā carebabaria jūma droadamārēā. M^{la} quīrīā b^{la}a ara ma^{ld} Ācōrēba

---

* **15:3** Salmo 69:9.

bārāra careba bāida abarica crīchađamārēä Jesucritoba quīrīä bāl quīrāca. ⁶ Māwā bārāba dadjirā Boro Jesucrito Zeza Ācōrēa ābaa bia bedea panania.

Bedeia bia Critodebema judiorāé itea bida bāla

⁷ Critoba bārā bia edada quīrāca dji bia edadadua. Mał unubādade ēberārāba Ācōrēa bia bedeadia. ⁸ Młā jaraya: Critora zesia dai judiorā carebai carea. Māwā Ācōrēba judiorā drōä naēnabemarā ume bedea bālara Jesucritoba osia. Małba unubisia Ācōrēra wārāda bedea aba bāda. ⁹ Idjabā Critora zesia judiorāëba Ācōrēa bia bedeadamārēä ādjirāra quīrā djuburiada bērā. Małnebemada Ācōrē Bedeade nāwā bāl bāla: Młā bāda judiorāé tāena bia jaraya. Młā bāla bia jara trłāya.[†]

¹⁰ Idjabā nāwā bāl bāla:

Bārā judiorāé, Ācōrē puru ume bāsridadadua.[‡]

¹¹ Idjabā nāwā bāl bāla:

Jūma bārā judiorāé, dadjirā Boro Ācōrēa bia bedeadadua.

Jūma puru bēa, idjía bia bedeadadua.[§]

¹² Idjabā Isaíaba idji cartade nāwā bāsia:

Jesédeba aba zeya.* Małgla jūma puru bēa Boroda bēya.

Israelerāéba idjira ījānia ne jūma bia ādjia jłā panłra diamārēä.[†]

[†] **15:9** Daviba māwā bāsia Salmo 18:49de.

[‡] **15:10**

Deuteronomio 32:43.

[§] **15:11** Salmo 117:1.

^{*} **15:12**

Jesé. Jeséra judiorā boro Davi zeza basia. Łcłrą cartade Jeséra Isaí abadaa. [†] **15:12** Isaía 11:10.

13 Ne jūma bia dadjia jāā panlra Ācōrēba diaya. Bārāba idjida ījā panl bērā māa quīrīā bla idjia bārāra bio bāsridabida idjabā necai bālida. Māwā Ācōrē Jaure ḥbādēba bārāba biara cawadia ne jūma bia dadjia jāā panlra wārāda edadida.

Pauloba judiorāéa jaradiabaria

14 Djabarā, māa cawa bla bārāba biada wārāda o panlida idjabā bio cawa panl bērā poya dji jaradiadida. 15-16 Māwāmīna naāl cartadē māa ḥcālā crīchada ebuda bāsia bārāba quīrādoarānamārēā. Māwā bāsia Ācōrēba idji biadēba māra bālēda bērā judiorāé tāēna Jesucrito nezocada bāmārēā. Maāl bērā bedea bia Ācōrēnebemada ādjirāa jaradia bla. Ījāsidara sacerdoteba animarā babue diablāl quīrāca māa ādjirāra Ācōrēa dia bla bia unumārēā. Maālne Ācōrē Jaureba ādjirāra Ācōrē itea bia bāya.

17 Jesucrito ume bāl bērā māa Ācōrē itea o bāl carea bio bāsrida bla. 18-19 Bariblārā ara mādjidēbemada ni maārī bida bia bedeaēa. Ababe Critoba māneba odađebemada bia beđeaya. Wārāda māneba Critoba carebasia judiorāéba Ācōrēra ījānamārēā. Māa jaradia bālđeba, o bālđeba, ne ununaca o bālđeba bida māwā carebasia. Māa Ācōrē Jaure ḥbādēba jūma maāgāra osia. Jerusaleñneba abā Ilirico druadaa bedea bia Critodebemada māa jūma jaradiaida bāđama jaradiasia. 20 Wārāda bedea bia Critodebemada māa jaradia quīrīā bla wadi ūrīnacama. Dewarałba jaradia bālma māa jaradia quīrīāea. 21 Māwā māa Ācōrē Bedeade bāl bāl quīrāca o bla. Nāwā bāl bāl:

Idjidebema jaradaca badama ēberārāba ūrīnia. Idjidebema ūrīnaca baðaba cawadia.‡

Paulo Romanaa wāida crīchaða

²² Mañ carea bārima zocārā māra bārāmaa wā quīrīā bāmīna poya wāé bāla. ²³⁻²⁴ Baribārla namara jūma jaradiada bērā ara nama caitara neēa sāma Critodebema jaradiaida. Mañba māra España druadaa wāida crīcha bāla. Wābārlde bārāma wiþariya. Māwā crīcha bāla dārābārla bērā bārā acāde wā quīrīā bālda. Bārā ume dārā bāsrīdadacarea aïbērā bārāba poya carebadisicada mā bia wāmārēā. ²⁵ Baribārla ara nawena māra Jerusaleñnaa wāya paratada Ācōrē ēberārā diai carea. ²⁶ Mañ paratara djabarā Macedonia druadebemarāba, Acaya druadebemarā bida bāsrīda jārla pesidaa Ācōrē ēberārā Jerusaleñnebema dji ne neē quedeara carebadi carea. ²⁷ Mañ djabarā judiorāéba bāsrīda mañ paratara djabarā judiorā itea jārla pesidaa. Wārāda māwā oðida panasidaa judiorāa diai bara panā quīrāca. Judiorāéba ne jūma bia Ācōrēnebemada judiorāneba edasiða bērā, djabarā judiorāa ne bia nað ējūñanebemada diadida panā. ²⁸ Mañ parata djabarā Jerusaleñnebemarāa diadacarea māra España druadaa wāya. Wābārlde bārāma wiþariya. ²⁹ Māa cawa bāla bārāma jūbārlde Critoba dadjirāra bio carebaida.§

³⁰ Djabarā, Ācōrē Jaureðeba dadjirāra dji quīrīā panā. Mañ bērā dadjirā Boro Jesucritoðeba

‡ **15:21** Isaía 52:15. § **15:29** Critoba. Griego bedeade ḥcārla cartade bāla: “Bedeia bia Critodebemaba.”

mā bārāa bedea djuburiaya mā careba Ācōrēa
iwididamārēā. ³¹ Idjia iwididadua Judea
druadebema Jesu ījāé ɓeaba māra biē orānamārēā.
Idjabā iwididadua mā parata Ācōrē ēberārā
Jerusaleñnebema itea edebərəra bia edadamārēā.
³² Māwānacarea Ācōrēba quīrīāiblə, māra bārāmaa
bəsrida wāya idjabā bārā tāēna bia ənāū ɓaya.
³³ Māa quīrīā ɓla Ācōrē dadji necai ɓai diabarira
jūma bārā ume ɓaida. Bia ɓla māwā ɓaida.

16

Pauloba nañ cartade jīrūare bʌda

¹ Mā bārāa dadjirā djabawērā Pebeda bia jaraya. Idjira Cencrea purude djabarā carebabaría.* ² Dadjirā Boro trñeba bia edadadua Ācōrē ēberārāba odida panl quīrāca. Idjia ēberārāda zocārā carebasia. Mā sida bio carebasia. Maā bērā ne jūmaneba idjira carebadadua.

³ Djabawērā Priscilaa, djaba Aquilaa bida jaradadua māa quīrīā bāda ādjira bia pananida. Ādjia māa quīrāca abarica Jesucrito trajura opanla. ⁴ Ādjira māa carebadī carea minijīchiade panasidaa. Māa, jūma djabarā judiorāē bida ādjia bia bāda abadaa. ⁵ Idjaba djabarā ādji dede dji jarebadarāa jaradadua māa quīrīā bāda ādjirāra bia duananida. Māa djaba bio quīrīā bā Epenetoa abari quīrāca jaradadua. Acaya druade idjiabārla naārā Jesucritora īāsia. ⁶ Djabawērā

* **16:1** Djabarā carebabaría. Griego bedeade bá bla “diacono.” Pebera wērā basía. Mañ carea cāpūrīa bedeade “diaconisa” iarabadaa.

Mariaa jaradadua mλa quīrīā bλda idjira bia baida. Idjia bārāra bio careba bλa. ⁷ Mλ djabarā judiorā Andronicoa, Juniaa bida abari quīrāca jaradadua. Ādjira mλ ume ābaa preso panasidaa. Ādjidebemada Jesuba diabuedarāba bia crīcha panla. Mλa Crito ījāi naēna ādjia ījāsidaa.

⁸ Mλ djaba Ampliatoa jaradadua mλa quīrīā bλda idjira bia baida. Dadjirā Boro Jesucritođeba idjira bio quīrīā bλa. ⁹ Djaba Urbanoa jaradadua mλa quīrīā bλda idjira bia baida. Idjia dai ume ābaa Jesucritodebemada jaradia bλa. Djaba Estaquia bida abarica jaradadua. Idji sida mλa quīrīā bλa. ¹⁰ Djaba Apelea jaradadua mλa quīrīā bλda idjira bia baida. Idjia unubisia Critora wārāda ījā bλda. Jūma Aristobulo ēberārāa bida abari quīrāca jaradadua. ¹¹ Mλ djaba judio Herodioλa jaradadua mλa quīrīā bλda idjira bia baida. Narciso ēberārā dadjirā Boro ījā bēaa jaradadua mλa quīrīā bλda ādjirāra bia duananida. ¹² Djabawērā Tripenaa, Triposaa bida jaradadua mλa quīrīā bλda ādjira bia pananida. Ādjia dadjirā Boro itea bia o panla. Idjabāa djabawērā Persidāa abarica jaradadua. Idjia bida dadjirā Boro itea bia o bλa. ¹³ Djaba Rupo dadjirā Boroba edadaa, idji papaa bida jaradadua mλa quīrīā bλda ādjira bia pananida. Idji papara mλ papaca bλa. ¹⁴ Djaba Asincritoa, Plegontea, Hermaa, Patrobáa, Hermea, idjabāa djabarā ādjirā ume duanλa bida jaradadua mλa quīrīā bλda ādjirāra bia duananida. ¹⁵ Idjabāa djaba Pilologoa, Juliaa, Olimpaa, Nereóa, idji djabawērāa, idjabāa jūma Ācōrē ēberārā ādjirā ume duanλa bida jaradadua mλa quīrīā

þlada ãdjirãra bia duananida. **16** Wärä quïrïäneba dji bia edadadua.[†] Jüma Crito ëberäräba quïrïä panla bärära bia duananida.

17 Djabarä, mlä bäräa bedea djuburiaya quïräcuita beadamärëä. Åclarba djabaräa awara awara crïchabibadaa. Bäräba wärä bedea cawapedädara ãdjiräba quïrïä awara jaradiabadaa. Mañ ëberärä ume ãbaa bearänadua. **18** Ädjiräba dadjirä Boro Jesucritoba quïrïä þlra o panlëa, ãtebärla ãdjia quïrïä panldrä o panla. Ädji bedea biya quirudeba dji cürügaicha bearäa cürügabadaa.

19 Jümaräba cawa panla bäräba Äcörë bedeara wäräda ïjä o panlda. Mañ carea mlära þlsrida þla. Wäräda mlä quïrïä þla bäräba biada o cawadida idjabäa cadjiruada oðaëda. **20** Äcörë dadji necai þai diabariba därräéne diaurura poyapeda bärä jwæeda þla. [‡] Mlä quïrïä þla dadjirä Boro Jesucritoba idji biadeba bärära careba þaida.

21 Djaba Timoteo mlä ume ãbaa jaradia þlba quïrïä þla bärära bia duananida. Idjabäa mlä djabarä judiorä Lucioba, Jasoðba, Sosipatero biða quïrïä panla bärära bia duananida.

22 Mlära Tercioa. Pauloba mlä nañ cartara þlbi þla. Dadjirä Boro Jesucritodeba mlä quïrïä þla bärära bia duananida.

23 Djaba Gayo biða quïrïä þla bärära bia duananida. Mlära idji deðe þla. Djabarä jümaräda idji deðe ãbaa dji jwæbadaa. Nañ puruðebema

---

[†] **16:16** Wärä quïrïäneba dji bia edadadua. Griego bedeade nãwã þl þla: “Isõ bia quirudeba dji bia edadadua.” [‡] **16:20** Diaurura poyapeda bärä jwæeda þla. Griego bedeade nãwã þl þla: “Diaurura bärä jírû edre berradgaya.”

parata wagabari Erastoba, djaba Cuarto bida quīrīā panla bārāra bia duananida.

24 Māa quīrīā bāla dadjirā Boro Jesucritoba idji biadeba bārāra careba bāida.

Pauloba Ācōrēa bia jarada

25-26 Māa bedea bia Jesucritodebemada jaradia babaria. Ara mañ bedeadeba Ācōrēba bārāra poya carebaya zarea bēadamārēā. Mañ bedeara Ācōrēba naēna cawabiē basia baribālā idira cawabisia. Idjidēba bedeabadarāba mañra cartađe bāsidaa. Ācōrē beucaba māwā bālbisia druazabemarāba ūrīnapeda Jesucritoda ījānamārēā. Ācōrēa bia bedeadida panla. **27** Idjira ababālā bāla. Ne jūmada cawa bāla. Jesucritođeba dadjirāba ewariza idjia bia bedeadida panla. Bia bāla māwā bāida.

Ãcõrẽ Bedea New Testament in Emberá, Northern (PM:emp:Emberá, Northern)

copyright © 2011 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Emberá, Northern

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Copyright Information

© 2011, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Emberá, Northern

© 2011, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-23

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source files
dated 29 Jan 2022

f9d422da-2e22-541c-afc9-8fe7130d391e